

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2020

Mariana Šmídová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

Vybrané otázky z problematiky použití agenta

Diplomová práce

Vypracoval: Mariana Šmídová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Kybic, PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Vybrané otázky z problematiky použití agenta*“ vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Plzni dne 26. března 2020

.....

Mariana Šmídová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D. za jeho vstřícnost, podnětné připomínky, cenné rady a odborné vedení v celém průběhu vzniku práce.

Obsah

Úvod	1
1. Právní úprava operativně pátracího prostředku použití agenta v českém trestním právu	4
1.1. Zařazení použití agenta do operativně pátracích prostředků.....	4
1.1.1. Operativně pátrací činnost.....	4
1.1.2. Operativně pátrací prostředky obecně.....	5
1.1.3. Charakteristika jednotlivých operativně pátracích prostředků.....	7
1.1.4. Podpůrné operativně pátrací prostředky	10
1.2. Použití agenta	11
1.2.1. Podmínky pro použití agenta.....	13
1.2.2. Osoba agenta.....	14
1.2.3. Utajení totožnosti agenta	17
1.2.4. Postavení osoby agenta jakožto utajeného svědka	18
1.2.5. Povolení použití agenta.....	23
1.3. Beztrestnost agenta	25
1.3.1. Současná právní úprava beztrestnosti agenta.....	25
1.3.2. Protiteroristická novela	27
1.3.3. Současná praxe využití beztrestnosti agenta Policií České republiky	29
1.3.4. Navrhované změny.....	29
2. Provokace trestné činnosti	33
2.1. Obecně k policejní provokaci.....	33
2.2. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva	36
2.3. Judikatura Ústavního soudu a Nejvyššího soudu České republiky	39
2.4. Zkouška spolehlivosti	45
3. Problematika úpravy prostorových odposlechů se zaměřením na jejich využití policejním agentem	51
3.1. Obecně k prostorovým odposlechům.....	52
3.2. Problematika zásahu do práva na soukromí z hlediska rozlišování povolovacích režimů.....	53
3.3. Vliv úpravy prostorových odposlechů na činnost agenta.....	56

4. Institut použití agenta ve Slovenské republice	58
4.1. Podmínky pro použití agenta	59
4.2. Osoba agenta.....	60
4.3. Utajení totožnosti agenta a výslech agenta jako utajeného svědka	61
4.4. Povolení k použití agenta	62
4.5. Beztrestnost agenta	63
4.6. Provokace trestné činnosti.....	65
Závěr	68
Seznam použité literatury	75
Resumé.....	82

Úvod

Policie České republiky působí jako klíčová pojistka veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti v naší zemi. Její úloha spočívající v zabraňování a odhalování trestné činnosti je nezastupitelná, a i přes dlouhodobý trend poklesu počtu trestných činů vynakládá významné úsilí k plnění svých úkolů. Výjimečnou roli hraje mezi trestnou činností závažná trestná činnost zahrnující násilné, majetkové a korupční trestné činy, organizovanou trestnou činnost a v neposlední řadě i terorismus. Společenský zájem na předcházení, odhalování a trestání závažné trestné činnosti je výrazný, a proto policie v souvislosti s touto problematikou využívá i velmi specifické nástroje v podobě operativně pátracích prostředků, kterými jsou předstíraný převod, sledování osob a věcí a v neposlední řadě také použití agenta. Právě úprava použití policejního agenta je tématem této diplomové práce.

Nutnost použití agenta vyplývá nejen ze stupně závažnosti trestné činnosti, ale také z faktu, že rozkrývání, odhalování, dokazování a trestání některých nelegálních aktivit je velice složité vzhledem k vysokému stupni profesionality pachatelů, jejich opatrnosti a komplexnosti prostředí, ve kterém se pohybují. Policejní složky po celém světě tedy již po desetiletí používají institut policejního (či civilního) agenta, který působí v kriminálním prostředí s cílem plnit úkoly policie v otázce odhalování závažné trestné činnosti.

Problematika policejního agenta je živým a stále aktuálním tématem, které je intenzivně diskutováno nejen v rámci policie, ale i v legislativním prostředí, a to s cílem upravit použití agenta tak, aby byl účinným nástrojem odhalování trestné činnosti, ale aby zároveň nezasahoval nepřiměřeně do práv osob, do jejichž prostředí je nasazen.

Cílem této práce je zhodnocení aktuální úpravy použití agenta v českém právním řádu, zdůraznění těch aspektů úpravy, které mohou být z hlediska použití tohoto institutu problematické, zhodnocení úpravy operativně pátracích prostředků, které s prací policejního agenta úzce souvisejí, a srovnání s úpravou této problematiky ve Slovenské republice.

Práce je členěna do čtyř kapitol, přičemž první z nich je věnována teoretickému vymezení institutu použití agenta včetně jeho zařazení do skupiny operativně pátracích prostředků, druhá se zabývá velice diskutovanou problematikou policejní provokace, třetí je věnována problematice právní úpravy prostorových odposlechů

se zaměřením na jejich využití policejním agentem a ve čtvrté je následně česká úprava použití agenta srovnána s úpravou ve Slovenské republice.

V první části první kapitoly je nejprve vymezen pojem operativně pátracích prostředků a jejich stručná charakteristika, přičemž zmíněny jsou i podpůrné operativně pátrací prostředky, které jsou vymezeny mimo trestní řád. Druhá podkapitola se dále věnuje již samotnému institutu použití agenta, který je nejprve popsán obecně a následně se práce zabývá podmínkami jeho použití, otázkou utajení a problematikou využití agenta jako utajeného svědka, a nakonec je popsán i povolovací proces pro institut agenta. Na to navazuje v poslední podkapitole klíčový institut pro práci agenta v podobě beztrestnosti.

Druhá kapitola se zabývá citlivou otázkou provokace, která není upravena přímo zákony, ale vyplývá z judikatury jak mezinárodních, tak českých soudů. První podkapitola vymezuje pojem policejní provokace obecně, v následujících podkapitolách je pak analyzována judikatura Evropského soudu pro lidská práva a následně také českého Ústavního soudu a Nejvyššího soudu. Z judikatury těchto tří institucí jsou pak odvozeny mantinely pro policejní provokaci ze strany agenta v České republice. Poslední podkapitola nabízí pohled na problematiku tzv. zkoušky spolehlivosti, tedy nástroje, který může využívat Generální inspekce bezpečnostních sborů směrem k příslušníkům policejních orgánů a který úzce souvisí s otázkou provokace, přičemž mantinely nastavené pro zkoušky spolehlivosti nabízejí užitečný pohled, který lze využít i pro provokaci v souvislosti s policejním agentem.

Třetí kapitola detailněji zkoumá úpravu prostorových odposlechů, které jsou v případě policejních agentů velmi intenzivně využívaným nástrojem a jejichž úprava zásadním způsobem ovlivňuje výsledky práce agenta a policejních vyšetřování obecně. První podkapitola vymezuje obecnou úpravu prostorových odposlechů. Druhá podkapitola pak navazuje pohledem na zásah do práva na soukromí sledovaných osob a případné sjednocení povolovacích režimů pro různé typy prostorových odposlechů. Takové sjednocení by mělo vliv na využití institutu prostorových odposlechů agentem, což je popsáno v poslední podkapitole.

Čtvrtá kapitola poté nabízí pohled na srovnání úpravy institutu policejního agenta v České a Slovenské republice. Srovnání je na začátku kapitoly vizualizováno ve srovnávací tabulce, která zahrnuje základní atributy úpravy institutu v obou zemích.

V jednotlivých podkapitolách jsou pak tyto atributy porovnány ve větším detailu a popsány implikace pro právní úpravy nebo praxi v obou zemích.

Metodami použitými v této práci jsou především deskripce současné právní úpravy a judikatury k problematice policejního agenta a analýza a interpretace závěrů právní úpravy a jejích problematických aspektů. Tyto metody jsou doplněny o komparaci se slovenskou úpravou.

Autorka při zpracování práce čerpala ze zdrojů primárního i sekundárního charakteru. Primárními zdroji byly zkoumané zákonné úpravy, judikatura, komentáře k zákonům a návrhy zákonů spolu s důvodovými zprávami, a to ve vztahu k České republice a Slovensku. Mezi sekundární zdroje pak patří odborné články z časopisů věnujících se problematice trestního práva. Části práce týkající se použití agenta v policejní praxi vycházejí z osobního rozhovoru s vedoucím pracovníkem Útvaru speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování, který však z důvodu citlivosti jeho pracovní náplně není jmenován.

Práce je zpracována v rámci projektu SGS a její obsah tak plně odpovídá dohodě s konzultantem.

1. Právní úprava operativně pátracího prostředku použití agenta v českém trestním právu

1.1. Zařazení použití agenta do operativně pátracích prostředků

1.1.1. Operativně pátrací činnost

Operativně pátrací prostředky řadíme pod širší pojem, kterým je operativně pátrací činnost. Operativně pátrací činnost lze chápat jako systém postupů a metod, které spočívají v používání operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků pověřeným policejním orgánem, a to podle ustanovení zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (dále jen „*trestní řád*“), zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky (dále jen „*zákon o Policii ČR*“), zákona č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážci (dále jen „*zákon o Vězeňské službě ČR*“), zákona č. 17/2012 Sb. o Celní správě České republiky (dále jen „*zákon o Celní správě ČR*“), a z nich vycházejících interních aktů řízení.¹ Tyto jsou uskutečňovány speciálními, zpravidla utajovanými metodami a prostředky, z čehož vyplývá utajený charakter operativně pátrací činnosti. Dále je zmiňován též její průzkumný charakter, neboť podnětem k provádění těchto postupů a metod bývají velmi často informační signály, které mají značně neurčitou povahu.²

Operativně pátrací činnost lze rovněž členit z hlediska jejího účelu, a to v první řadě na činnost vykonávanou s cílem zabránit trestným činům, odhalit je a objasnit jejich pachatele, přičemž tento účel bývá z pohledu trestního řízení považován za účel hlavní. Jako druhý účel operativně pátrací činnosti je uvedeno pátrání po osobách a věcech a v neposlední řadě může být vykonávána rovněž za účelem prevence zločinnosti.³

¹ RŮŽIČKA, M., HUNDÁK, Š. *Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2004, s. 9.

² ŠÁMAL, P. RŮŽIČKA, M. § 158b (*Druhy a používání operativně pátracích prostředků*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 7.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443c14ytsnr14ytimk7obtdcnjymi#>

³ Tamtéž.

1.1.2. Operativně pátrací prostředky obecně

Dle komentáře k trestnímu řádu se operativně pátracími prostředky rozumí „*souhrn opatření policejních orgánů uskutečňovaných podle trestního řádu a v souladu s dalšími právními předpisy, jejichž účelem je předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, jakož i pátrání po skrývajících se pachatelích, pátrání po hledaných nezvěstných osobách a pátrání po věcných důkazech.*“⁴ Taxativní výčet operativně pátracích prostředků je obsažen v trestním řádu, konkrétně v ustanoveních § 158c až §158e. Jsou jimi předstíraný převod (§158c), sledování osob a věcí (§158d) a použití agenta (§158e). Jejich pozměněná úprava byla do trestního řádu převzata novelou č. 265/2001 z dříve platného zákona č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky.⁵

Pojem operativně pátracích prostředků je vymezen rovněž negativně, a to tak, že operativně pátracími prostředky nejsou⁶:

- zpravodajské prostředky a zpravodajská technika Bezpečnostní informační služby (dále jen „BIS“) či Vojenského zpravodajství, stejně jako využívání služeb osob, které jednájí ve prospěch BIS či Vojenského zpravodajství;
- využívání sledování osob a věcí, krycích dokladů, nástrahové a zabezpečovací techniky Úřadem pro zahraniční styky a informace, a také využívání osob, které jednájí v jejich prospěch;
- nástrahové prostředky a zabezpečovací technika využívané Vojenskou policií;
- podpůrné operativně pátrací prostředky používané příslušníky Policie ČR či příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen „GIBS“);
- podpůrné operativně pátrací prostředky využívané celníky či v objektech Vězeňské služby rovněž orgány k tomu oprávněnými podle zvláštních předpisů a orgány Vězeňské služby.

⁴ ŠÁMAL, P. RŮŽIČKA, M. § 158b (*Druhy a používání operativně pátracích prostředků*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 7.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnjymi#>

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

Dle ustanovení § 158b odst. 1 trestního řádu je oprávněn v řízení o úmyslném trestném činu používat operativně pátrací prostředky výlučně policejní orgán.⁷ Pojem policejní orgán je blíže definován v ustanovení § 12 odst. 2 písm. a) až písm. i). Ten může být k použití operativně pátracích prostředků pověřen příslušným ministrem, dále také policejním prezidentem, pokud jde o útvar Policie ČR a jeho/jejím ředitelem, pokud jde o útvar Vojenského zpravodajství, GIBS, BIS či útvar Úřadu pro zahraniční styky.⁸

V souladu se zásadou přiměřenosti a zdrženlivosti, která je zakotvena v § 2 odst. 4 trestního řádu, je v ustanovení § 158b odst. 2 uvedeno hned několik omezujících podmínek použití operativně pátracích prostředků. První z nich stanoví, že používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení.⁹ Jejich prostřednictvím tedy mohou být získávány výhradně informace, které vedou k odhalování trestných činů, ke zjišťování jejich pachatelů, jakož i k jejich předcházení.¹⁰ Druhé omezení vyjadřuje subsidiární charakter použití operativně pátracích prostředků. Ten je obsažen ve větě druhé § 158b odst. 2, a to tím způsobem, že operativně pátrací prostředky je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Dle komentáře k trestnímu řádu tedy musí být vždy důkladně zváženo, *zda podezření z naplnění skutkové podstaty úmyslného trestného činu nelze prověřovat a posléze dokazovat i jinými důkazními prostředky uvedenými v trestním řádu*.¹¹ Posledním omezením, které je v § 158b uvedeno, je možnost omezit práva a svobody osob pouze v nezbytně nutné míře.¹² Tato podmínka souvisí s faktem, že použití operativně pátracích prostředků je velice závažným zásahem do základních lidských práv a svobod, což vyplývá právě ze specifických způsobů jejich využívání, a je tudíž nezbytné, aby se zásahů

⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158b odst. 1.

⁸ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. *§ 158b (Druhy a používání operativně pátracích prostředků)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 7.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdcnjymi#>

⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158b odst. 2.

¹⁰ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. *§ 158b (Druhy a používání operativně pátracích prostředků)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 7.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdcnjymi#>

¹¹ Tamtéž.

¹² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158b odst. 3.

do základních lidských práv a svobod orgány činné v trestním řízení co nejvíce zdržovaly.¹³

Ustanovení § 158b odst. 3 se věnuje přípustnosti použití získaných záznamů jako důkazu v trestním řízení. Toto ustanovení konkrétně stanoví, že zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovení tohoto zákona lze použít jako důkaz.¹⁴ Zde je vhodné uvést, že se musí jednat o záznamy získané bezprostředně při použití operativně pátracích prostředků za pomoci některého technického prostředku, a proto sem nebude spadat úřední záznam sepsovaný o úkonu pověřeným policejním orgánem.¹⁵ Pokud v průběhu využití operativně pátracích prostředků nejsou policejním orgánem použity žádné technické prostředky k zaznamenání skutečností, a není tedy následně k dispozici žádný zvukový, obrazový či jiný záznam, který by následně mohl sloužit jako důkaz v trestním řízení, je nutné osoby, jež operativně pátrací prostředek využily, vyslechnout jako svědky či utajené svědky za podmínek dále stanovených v ustanovení § 55 odst. 2 či § 102a trestního řádu.¹⁶

1.1.3. Charakteristika jednotlivých operativně pátracích prostředků

Jak již bylo zmíněno, trestní řád rozlišuje několik druhů operativně pátracích prostředků. Jsou jimi předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Na následujících řádcích budou tyto prostředky stručně charakterizovány.

Předstíraný převod

Podle §158c se předstíraným převodem rozumí předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci, a) k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, b) jejíž držení je nepřipustné, c) která pochází z trestného činu, nebo d) která je určena ke spáchání trestného činu.¹⁷ Předstíraný

¹³ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. *§ 158b (Druhy a používání operativně pátracích prostředků)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 7.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdcnjymi#>

¹⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158b odst. 3.

¹⁵ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. *§ 158b (Druhy a používání operativně pátracích prostředků)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 7.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdcnjymi#>

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158c odst. 1.

převod může být proveden k tomu pověřeným policejním orgánem, a to pouze na základě předchozího písemného povolení státního zástupce.¹⁸ V situaci, kdy by věc nesnesla dokladu, je možné předstíraný převod provést i bez tohoto povolení. Musí o něj však být policejním orgánem bezodkladně dodatečně požádáno. V případě, že po dodatečné žádosti policejního orgánu nebude do 48 hodin povolení obdrženo, provádění předstíraného převodu musí být ukončeno a informace, které byly v souvislosti s jeho použitím získány, nesmí být nijak použity.¹⁹ Výše zmíněná lhůta 48 hodin se počítá od okamžiku, kdy státní zástupce obdržel žádost policejního orgánu o povolení.²⁰ Policejní orgán je dále povinen o předstíraném převodu sepsat záznam, jehož obsahem by měly být údaje o předstíraném převodu, o osobách, mezi nimiž k předstíranému převodu došlo a v čem předstíraný převod konkrétně spočíval.²¹ Tento záznam doručí policejní orgán do 48 hodin státnímu zástupci. Státní zástupce se poté v rámci přezkumu záznamu zaměří hlavně na soulad provedeného úkonu se zákonem.²²

Sledování osob a věcí

Dalším operativně pátracím prostředkem je sledování osob a věcí, jehož úpravu nalezneme v ustanovení § 158d trestního řádu. Sledováním osob a věcí se dle zmíněného ustanovení rozumí získávání poznatků o osobách a věcech, jež je prováděno utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky.²³ Rozlišujeme tři základní typy sledování osob a věcí, a to obecné sledování osob a věcí dle odst. 1, sledování dle odst. 2, při němž jsou pořizovány zvukové, obrazové či jiné záznamy a sledování ve smyslu § 158d odst. 3 trestního řádu, které zahrnuje zásah do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství, nebo jímž je zjišťován

¹⁸ Tamtéž, § 158c odst. 2.

¹⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158c odst. 3.

²⁰ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. *§ 158c (Předstíraný převod)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 12.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnjymm#>

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

²³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158d odst. 1.

obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků.²⁴

Tyto tři typy se liší zejména z hlediska jejich povolování. Zatímco obecné sledování ze zákona nevyžaduje žádné povolení, u ostatních dvou typů je tomu naopak. Sledování osob a věcí, při němž dochází k pořizování zvukových, obrazových či jiných záznamů lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce a v případě sledování, jež je spojeno se zásahem do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství či tajemství jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí je dokonce zapotřebí, aby předchozí povolení k jeho uskutečnění udělil soudce.²⁵ Důvodem pro odlišné pojetí povolovacích režimů u sledování osob a věcí podle odst. 2 a odst. 3 je zejména různá intenzita zásahu těchto nástrojů do práva na soukromí. Této problematice bude věnována samostatná část této práce.

Vydání povolení k použití druhého a třetího typu sledování osob a věcí podléhá předchozí písemné žádosti ze strany pověřeného policejního orgánu, která musí být náležitě odůvodněna, a to podezřením na konkrétní trestnou činnost, případně i údaji o osobách či věcech, které mají být sledovány, jsou-li známy. Povolení následně musí obsahovat dobu, po kterou je možné sledování provádět a která nesmí být delší než 6 měsíců, přičemž tato doba může na základě nové žádosti prodloužena.²⁶

Zákon pro určité situace stanoví možnost využít tento operativně pátrací prostředek i bez předchozího povolení. Sledování lze zahájit i bez povolení, pokud se jedná o věc, jež nesnese odkladu a nejde-li o třetí typ sledování. Policejní orgán je však následně povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat a pokud jej do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit, případný záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Bez povolení lze sledování, a to včetně sledování třetího typu, provést rovněž za podmínky, že s tím výslovně

²⁴ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158d (*Sledování osob a věcí*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 12.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdcnjymq#>

²⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158d.

²⁶ Tamtéž, § 158d odst. 4.

souhlasí osoba, do jejíchž práv a svobod má být sledování zasahováno. Pokud ale osoba souhlas dodatečně odvolá, sledování musí být neprodleně zastaveno.²⁷

Použití agenta

Posledním a pro účely této diplomové práce nejdůležitějším operativně pátracím prostředkem je použití agenta, jehož úpravu nalezneme v ustanovení § 158e trestního řádu. Tento institut bude detailně charakterizován v následujících kapitolách.

1.1.4. Podpůrné operativně pátrací prostředky

Dle komentáře k trestnímu řádu můžeme podpůrné operativně pátrací prostředky charakterizovat jako *opatření, která splňují vymezení operativně pátrací činnosti prováděné policejními orgány, a to zpravidla ve stádiu předcházení trestné činnosti.*²⁸ Tyto prostředky jsou vymezeny taxativně v několika právních předpisech, a to konkrétně v zákoně o Policii ČR, popř. v zákoně č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů (dále jen „zákon o GIBS“), jehož ustanovení § 42 odkazuje na úpravu obsaženou v zákoně o Policii ČR, v zákoně o Celní správě ČR a v zákoně o Vězeňské službě ČR. Podle těchto právních předpisů jsou podpůrnými operativně pátracími prostředky zejména využití informátora, krycí prostředky, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky, přičemž zákon o Vězeňské službě ČR vymezuje pouze dva z nich, a to zabezpečovací techniku a zvláštní finanční prostředky.²⁹

Zákon o Policii ČR upravuje podpůrné operativně pátrací prostředky v ustanovení § 72 až § 77. Podle § 72 je policista oprávněn tyto prostředky používat při předcházení trestným činům, při získávání poznatků o trestné činnosti, v souvislosti s trestním řízením, jakož i v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany

²⁷ Tamtéž, § 158d odst. 5, odst. 6.

²⁸ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158b (*Druhy a používání operativně pátracích prostředků*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 7.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdcnjymi#>

²⁹ Tamtéž.

osoby.³⁰ Podpůrné operativně pátrací prostředky spojuje, mimo jiné, společný účel, kterým je vyhledávání informací, které jsou nezbytné pro plnění úkolů policie.³¹

Je velice důležité nezaměňovat podpůrné operativně pátrací prostředky s operativně pátracími prostředky. Úprava operativně pátracích prostředků je totiž obsažena v trestním řádu a lze je použít pouze za podmínek trestním řádem stanovených, zpravidla po získání povolení ze strany příslušného orgánu, přičemž jejich bezprostředním účelem je opatřit důkazy použitelné v trestním řízení. Podpůrné operativně pátrací prostředky jsou potom institutem policejního práva a jejich hlavním účelem je umožnit či podporovat samotné nasazení operativně pátracích prostředků.³²

1.2. Použití agenta

Operativně pátracím prostředkem, na který se tato diplomová práce zaměřuje, je použití agenta. Použití agenta je jeden z nejvýznamnějších institutů sloužících k rozkrývání organizovaného zločinu, neboť bez detailního pohledu do jeho struktur zpravidla není možné rozkrýt činnost organizovaných zločineckých skupin.³³ Jedná se však o prostředek, kterým je rovněž významně zasahováno do základních práv a svobod jednotlivců, tudíž je možné ho využívat pouze jako nejkrajnější způsob odhalování trestné činnosti³⁴ a za splnění velice striktních podmínek, kterých je u tohoto nástroje v trestním řádu uvedeno více, než je tomu u ostatních operativně pátracích prostředků.

Poprvé bylo použití agenta zakotveno zákonem č. 152/1995 Sb., kterým byl doplněn zákon o Policii ČR, a to konkrétně v ustanovení § 34 a násl. Touto novelizací došlo k rozšíření úpravy operativně pátracích prostředků právě o institut použití agenta a rovněž o předstíraný převod věci. Na použití agenta se v tehdejší

³⁰ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 72.

³¹ VANGELI, B. § 72, *Podpůrné operativně pátrací prostředky*. In: VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání [online]. C.H.Beck, 2014 [cit. 12.11.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwe2ztgixhgys7giydaoc7gi3tgx3qmy3te#>

³² Tamtéž.

³³ BUDKA, I. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu (poznatky a výzkum)*. *Trestněprávní revue* [online]. roč. 2018, č. 11-12, s. 266-275 [cit. 15.11.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhpxi4s7geyv6mjsl5zv6mrwgy&groupIndex=1&rowIndex=0#>

³⁴ Tamtéž.

právní úpravě nevztahovaly obecné podmínky pro použití operativně pátracích prostředků, neboť §34b zákona o Policii ČR obsahoval speciální okruh podmínek, za jejichž splnění mohl být agent použit.³⁵ Jeho pozměněná úprava byla následně převzata ze zákona o Policii ČR do trestního řádu, a to novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.³⁶ Dle důvodové zprávy ke zmíněnému zákonu bylo smyslem této novely v první řadě odstranění duplicitní úpravy obsažené v zákoně o Policii ČR a v trestním řádu, dále rozšíření možnosti státního zástupce provádět v této oblasti dozor a v neposlední řadě i zajištění procesní využitelnosti výstupu z této činnosti pro další trestní řízení.³⁷

Od novely trestního řádu s účinností od 1.1.2002 je tedy institut agenta obsažen v § 158e trestního řádu. Podmínky, za nichž lze agenta použít ale neupravuje pouze trestní řád. Dalšími právními předpisy, v nichž některé podmínky pro použití agenta nalezneme, jsou zákon o Policii ČR, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „*trestní zákoník*“), zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznamy utajovaných skutečností, a interní akty vydané v působnosti Ministerstva vnitra ČR a policie. Pravidla pro použití agenta jsou rovněž zakotveny v závazných pokynech policejního prezidenta č. 15/2016, o operativně pátrací činnosti a zřizování pracovních týmů a skupin, č. 194/2008, kterým se upravuje postup při využití agenta, č. 201/2008, kterým se upravuje postup policejních orgánů při provádění opatření k utajení totožnosti i podoby svědka nebo osoby podávající vysvětlení, a č. 35/2016, o krycích dokladech.³⁸

³⁵ CHMELÍK, J. *Knihovnička informačního bulletinu Národní protidrogové centrály* [online]. svazek č. 1/1997, s. 26 [cit. 16.11.2019]. Dostupný z: <https://docplayer.cz/28161544-Knihovnicka-informacniho-bulletinu-narodni-protidrogove-centraly.html>

³⁶ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. *§ 158b (Druhy a používání operativně pátracích prostředků)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 7.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnjymi#>

³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

³⁸ KARABEC, Z. *Použití agenta proti organizovanému zločinu*. *Trestněprávní revue* [online]. roč. 2011, č. 8, s. 224-231 [cit. 16.11.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxi4s7hbpngxzsgi2a&groupIndex=2&rowIndex=0#>

1.2.1. Podmínky pro použití agenta

Oprávnění použít agenta je dle § 158e odst. 1 svěřeno policejnímu orgánu Policie ČR a rovněž policejnímu orgánu GIBS. Policejní orgán GIBS je oprávněn agenta použít například v řízeních o trestných činech příslušníků Policie ČR, příslušníků Vězeňské služby ČR, celníků a dalších.³⁹ Oba zmíněné orgány jsou oprávněny použít agenta v případě, že je vedeno trestní řízení pro⁴⁰:

- zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 8 let;
- trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny;
- trestný čin pletichy v insolvenčním řízení dle § 226 trestního zákoníku, porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248 odst. 1 písm. e) a odst. 2 až 4 trestního zákoníku), sjednání výhody při zadávání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 trestního zákoníku), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 trestního zákoníku), pletichy při veřejné dražbě (§ 258 trestního zákoníku), zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329 trestního zákoníku), přijetí úplatku (§ 331 trestního zákoníku), podplacení (§ 332 trestního zákoníku), nepřímého úplatkářství (§ 333 trestního zákoníku);
- jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

Na rozdíl od ostatních operativně pátracích prostředků tedy nelze agenta použít na jakýkoliv úmyslný trestný čin, nýbrž pouze na výše zmíněný okruh trestných činů. Podmínky pro použití agenta jsou zpřísněny rovněž co do osob, které jsou oprávněny agenta použít. Zatímco k použití předstíraného převodu a sledování osob a věcí je oprávněn jakýkoliv policejní orgán dle § 12 odst. 2 písm. a) až i) trestního řádu, k použití agenta je oprávněn pouze policejní orgán Policie ČR a policejní orgán GIBS, jak ostatně již bylo zmíněno výše. Důvodem tohoto přísnějšího vymezení okruhu trestných činů a orgánů, které mohou agenta použít je fakt, že

³⁹ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. *§ 158e (Použití agenta)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 17.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnjymu#>

⁴⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158e odst. 1.

jedná o velmi výjimečný prostředek, který výraznějším způsobem zasahuje do práv dotčených osob.

1.2.2. Osoba agenta

V souladu s ust. § 158e trestního řádu může být agentem pouze příslušník Policie ČR či GIBS plnící úkoly, které mu byly uloženy řídicím policejním orgánem.⁴¹ Úkoly agenta nemůže plnit žádná jiná osoba.⁴² Současná úprava osoby agenta se dle JUDr. Karabce jeví poměrně rigidní a může omezit použití agenta v kriminálním prostředí, které je etnický, kulturně, rasově či jazykově uzavřené.⁴³ V současné době totiž v České republice působí mnoho organizovaných zločineckých skupin, které jsou založeny na přísně etnickém principu⁴⁴, a je tedy nutné mít v řadách Policie ČR, popř. GIBS k dispozici osoby, které jsou též nebo alespoň příbuzné národnosti a mohou být do takového prostředí infiltrovány, což však může v našich podmínkách činit vzhledem k etnické homogenitě naší společnosti, poměrně velký problém. V souvislosti s touto problematikou navrhuje JUDr. Karabec zavedení možnosti využívat k plnění úkolů agenta i jiné osoby, a to takové, které sice nejsou příslušníky Policie ČR nebo GIBS, ale jsou ochotny těmto policejním orgánům pomáhat při vyšetřování pod jejich kontrolou a vedením, přičemž činnost těchto osob by měla jasná pravidla a jejich totožnost by byla utajena. Dle JUDr. Karabce ale nesmí být činnost těchto osob zaměňována s činností klasických informátorů.⁴⁵ Informátoři jsou totiž zpravidla osoby, které se pohybují v určitém kriminálním prostředí a mají tak přístup k příslušným informacím, na rozdíl od osoby agenta a rovněž výše zmíněných osob, jejichž

⁴¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158e odst. 2.

⁴² ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. *§ 158e (Použití agenta)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 17.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnjymu#>

⁴³ KARABEC, Z. *Použití agenta proti organizovanému zločinu*. *Trestněprávní revue* [online]. roč. 2011, č. 8, s. 224-231 [cit. 17.11.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxi4s7hbpxgxzsgi2a&groupIndex=2&rowIndex=0#>

⁴⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2018* [online]. Praha, 2019, s. 39 [cit. 17.11.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2018.aspx>

⁴⁵ KARABEC, Z. *Použití agenta proti organizovanému zločinu*. *Trestněprávní revue* [online]. roč. 2011, č. 8, s. 224-231 [cit. 17.11.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxi4s7hbpxgxzsgi2a&groupIndex=2&rowIndex=0#>

využívání JUDr. Karabec navrhuje, kteří součástí takového kriminálního prostředí nejsou, nýbrž jsou do něho pouze vysláni.⁴⁶

Jako agent může na území České republiky působit rovněž příslušník zahraničního bezpečnostního sboru, což do jisté míry může pomoci s řešením výše nastíněného problému s uzavřenými etnickými skupinami a velmi náročnou infiltrací příslušníků Policie ČR do jejich řad. Úprava této mezinárodní spolupráce je v současné době obsažena v zákoně č. 104/2014 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci (dále jen „zákon o mezinárodní justiční spolupráci“), a to konkrétně v § 59 pod názvem „skryté vyšetřování“. Zákonem č. 178/2018 Sb. byla do českého právního řádu implementována směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech, jejímž cílem bylo zejména *poskytnout jednoduchý a úplný právní rámec pro oblast justiční spolupráce v oblasti přeshraničního získávání důkazů*⁴⁷, přičemž jejím přijetím došlo ke sjednocení a zjednodušení podmínek přeshraniční spolupráce, mimo jiné, v oblasti použití agenta pro členské státy Evropské unie. Na základě této směrnice došlo k novelizaci zákona o mezinárodní justiční spolupráci, do jehož ustanovení § 389 byla s účinností od 16.8.2018 včleněna úprava institutu použití agenta a předstíraného převodu (resp. skrytého vyšetřování) v rámci Evropské unie.⁴⁸

Jak tedy vyplývá z výše uvedeného, v současné době rozlišujeme přeshraniční spolupráci při použití agenta mezi nečlenskými státy Evropské unie, kterou upravuje § 59 zákona o mezinárodní justiční spolupráci a mezi členskými státy Evropské unie vyplývající z § 389 tohoto zákona.

Dle § 59 odst. 1 zákona o mezinárodní justiční spolupráci může být na území České republiky použit jako agent, či provést předstíraný převod příslušník zahraničního bezpečnostního sboru. Tato osoba při plnění svého úkolu vykonává v nezbytném rozsahu oprávnění a povinnosti příslušníka Policie ČR nebo GIBS a je přitom

⁴⁶ VANGELI, B. § 73 (*Informátor*). In: VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání [online]. C.H.Beck, 2014 [cit. 17.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwe2ztgixhgys7giydaoc7gi3tgx3qmy3tg#>

⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 178/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 178/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

vázána právním řádem České republiky. Zákon následně rozlišuje povolovací režimy z pohledu toho, zda má být agent použit pro účely trestního řízení vedeného na území České republiky, či pro účely trestního řízení vedeného na území cizího státu. V obou případech jeho použití povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství soudce vrchního soudu, avšak v případě trestního řízení vedeného v cizím státu je uplatňována výlučná místní příslušnost Vrchního soudu v Praze, jakož i Vrchního státního zastupitelství v Praze.⁴⁹

Pro účely popisu úpravy přeshraničního použití agenta v rámci Evropské unie je nejprve vhodné charakterizovat institut evropského vyšetřovacího příkazu. Jedná se o *rozhodnutí justičního orgánu vydané či potvrzené justičním orgánem jednoho členského státu EU za účelem provedení vyšetřovacích úkonů v jiném členském státě EU s cílem shromáždit důkazy v trestních věcech*,⁵⁰ přičemž jeho úpravu včetně podmínek pro jeho vydání nalezneme v § 357 – § 395 zákona o mezinárodní justiční spolupráci. V již zmiňovaném ustanovení § 389 odst. 1, je poté stanoveno, že justiční orgán může vydat evropský vyšetřovací příkaz rovněž za účelem zajištění spolupráce jiného členského státu při skrytém vyšetřování, tedy při použití agenta či provedení předstíraného převodu. V evropském vyšetřovacím příkazu musí být justičním orgánem uveden důvod, pro který má za to, že je skryté vyšetřování důležité pro trestní řízení.⁵¹ Zákon následně upravuje specifické důvody, pro které může být výkon evropského vyšetřovacího příkazu týkající se skrytého vyšetřování na území České republiky odmítnut, *kdy kromě možnosti odmítnout jeho výkon z důvodu, že by jej nebylo možné povolit v obdobném vnitrostátním případě, je to i skutečnost, že nedošlo k dohodě mezi zúčastněnými státy ohledně podmínek, za kterých má být úkon právní pomoci proveden, které požaduje vydávající stát, protože národní úpravy těchto institutů se mohou velmi lišit*.⁵² Obecné důvody pro odmítnutí výkonu evropského vyšetřovacího příkazu jsou pak obsaženy v § 365 zákona o mezinárodní justiční spolupráci.

⁴⁹ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, § 59.

⁵⁰ *Evropský vyšetřovací příkaz, vzájemná právní pomoc a společné vyšetřovací týmy*. E-justice.europa.eu [online]. [cit. 17.11.2019]. Dostupný z: https://e-justice.europa.eu/content_european_investigation_order_mutual_legal_assistance_and_joint_investigation_teams-92-cs.do

⁵¹ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, § 389.

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 178/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

1.2.3. Utajení totožnosti agenta

Jak je uvedeno v §158e odst. 2 trestního řádu, agent vystupuje zpravidla se zastíráním skutečného účelu své činnosti, kdy příslušník Policie ČR či GIBS, který úkoly agenta plní, uvádí okolnosti, které se týkají jeho osobní existence, výdělečné činnosti a příslušnosti k Policii ČR v rozporu se skutečností.⁵³ K zatírání jeho totožnosti je mu zákonem umožněno⁵⁴:

- vytvořit legendu o jiné osobní existenci a osobní údaje vyplývající z této legendy zavést do informačního systému provozovaných podle zvláštních zákonů,
- provádět hospodářské činnosti, k jejichž vykonávání je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace,
- zastírat příslušnost k Policii České republiky nebo ke GIBS.

Tyto prostředky lze dle zákona použít, pokud je to nutné, buď k přípravě agenta, tedy k jeho proškolení či výcviku, nebo k samotnému použití agenta jako operativně pátracího prostředku, jakož i k jeho ochraně. Není však nutné využít všechny tři zákonem připuštěné možnosti⁵⁵, pokud bude ke splnění účelu dostatečná například pouze jedna z nich.

Jak již bylo zmíněno, k vytvoření legendy o jiné osobní existenci je nutné zavést veškeré osobní údaje vyplývající z této legendy do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů, aby se co nejvíce minimalizovalo riziko, že bude prozrazena agentova skutečná totožnost. Jedná se zejména o informační systémy veřejné správy, a to například o registr řidičů (dle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích), evidenci obyvatel (dle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel), evidenci cestovních dokladů (dle zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech), evidenci občanských průkazů (dle zákona č. 328/1999, o občanských průkazech), rejstřík trestů (dle zákona č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů) či evidenci vlastníků registrovaných zbraní,

⁵³ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158e (Použití agenta). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 20.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnjymu#>

⁵⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158e odst. 2.

⁵⁵ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158e (Použití agenta). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 20.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnjymu#>

držitelů zbrojních průkazů a zbrojních oprávnění (dle zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu).⁵⁶

Druhým prostředkem k zastírání agentovy totožnosti je možnost provádět hospodářské činnosti, k jejichž vykonávání je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace. Touto hospodářskou činností se rozumí podnikání a agent je tedy oprávněn vystupovat jako podnikatel dle § 420 občanského zákoníku, jako by mu zvláštní povolení, oprávnění či registrace bylo uděleno. Rovněž dochází k jeho zápisu do příslušného informačního systému, kterým může být například obchodní, či živnostenský rejstřík.⁵⁷

Pokud má agent působit věrohodně, musí být zastřena jeho příslušnost k Policii ČR či GIBS. Z toho důvodu agent nepoužívá služební stejnokroj či služební průkaz apod., a nemůže rovněž plnit povinnosti vyplývající ze zvláštních zákonů, při nichž by mohlo dojít k odhalení skutečnosti, že je příslušníkem policejního orgánu.⁵⁸

1.2.4. Postavení osoby agenta jakožto utajeného svědka

Utajení skutečné totožnosti svědků je velice důležitým nástrojem sloužícím k ochraně jejich života, zdraví a dalších ústavou zaručených práv. Tento institut se však dostává do střetu s právem obviněného na obhajobu, což přináší problémy zejména z hlediska využitelnosti institutu výslechu utajených svědků.

V některých případech může nastat potřeba vyslechnout jako svědka agenta nasazeného do kriminálního prostředí, což však může vést k jeho odhalení, a tedy i k omezení jeho využitelnosti k dalším operacím v rámci prostředí, do něhož byl infiltrován. V případě odhalení může rovněž agentovi či jeho rodině hrozit nebezpečí ve formě odplaty ze strany obviněných, na jejichž odhalení se agent podílel.⁵⁹ Z těchto důvodů je vhodné, aby agentova pravá totožnost byla v průběhu celého trestního řízení utajována. Utajení svědka může být provedeno různými způsoby. V některých případech může být utajeno pouze pravé jméno a jiná

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158e (Použití agenta). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 20.11.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4yitimk7obtdcnjymu#>

⁵⁹ REPÍK, B. *Lidská práva a závažné formy kriminality*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2006, č. 10, s. 285 – 293 [cit. 20.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7geyf6427gi4dk&groupIndex=5&rowIndex=0#>

identifikační data svědka, dále může dojít k utajení svědkovy podoby, kdy je svědek vyslýchán v přestrojení či se změnou hlasu za pomoci technických prostředků. Svědek může být však vyslýchán s utajením své totožnosti i v jiné místnosti, která je na jednacím sítí napojena akusticky apod.⁶⁰

Problematikou výslechu utajených svědků se ve své judikatorní činnosti zabýval Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“), který stanovil určité podmínky pro přípustnost anonymního svědectví. Z hlediska výslechu agentů jakožto utajených svědků má zásadní význam především rozsudek ESLP ve věci Van Mechelen a ostatní proti Nizozemsku ze dne 23. dubna 1997, v němž ESLP, mimo jiné, konstatoval, že nalezení rovnováhy mezi zájmy svědků – agentů a obhajoby je mimořádně náročné, vzhledem k tomu, že se jejich postavení do jisté míry liší od postavení nezainteresovaných svědků či obětí. Všeobecnou povinností policejního orgánu je totiž poslušnost vůči výkonné moci a také spolupráce se státním zastupitelstvím, a proto by měli být policisté jako utajení svědci vyslýcháni pouze v případech, kdy to vyžadují výjimečné okolnosti. Na druhou stranu ale ESLP uznal princip, podle kterého může být ze strany policie legitimní žádat zachování anonymity agenta použitého při utajovaných činnostech, a to jak za účelem jeho ochrany či ochrany jeho rodiny, tak za účelem zachování možnosti jeho nasazení v dalších utajených operacích, avšak pouze za předpokladu, že budou respektována práva obhajoby.⁶¹ ESLP se ve zmiňovaném rozhodnutí zabýval také tvrzením stěžovatelů, že jejich odsouzení bylo v rozhodující míře založené na důkazech poskytnutých anonymními svědky. Tuto jejich námitku potvrdil a s odkazem na svou předchozí judikaturu rozhodl, že odsouzení se musí opírat i o jiné důkazy a nemůže být založeno výlučně či v rozhodující míře na výpovědích utajených svědků.⁶²

ESLP se problematice znovu věnoval poměrně nedávno ve svém rozsudku ze dne 12. ledna 2017 ve věci Bátěk a ostatní proti České republice, v němž pouze potvrdil své předchozí závěry, když uvedl, že „ačkoli i zájmy svědka – příslušníků policejních sil a jistě i zájmy jejich rodinných příslušníků zasluhují ochranu podle

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ ŠÁMAL, P., GŘIVNA, T. § 55 (Obecná ustanovení o sepisování protokolu). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk70btdkni#>

⁶² Rozsudek ze dne 23.4.1997, Van Mechelen a ostatní proti Nizozemsku, stížnost č. 21363/93.

*Úmluvy, je třeba chápat, že jejich postavení se do určité míry od postavení nezaujatého svědka nebo oběti liší. Tito příslušníci mají obecnou povinnost poslušnosti vůči orgánům moci výkonné a obvykle mívají vazby na obžalobu; minimálně z těchto důvodů by měli být využíváni jako utajení svědci jen ve výjimečných případech. Na druhé straně Soud uznává, že jsou-li respektována práva obhajoby, policejní orgány mohou mít legitimní zájem na zachování anonymity agenta nasazeného k plnění utajovaných úkolů z důvodu jeho ochrany nebo ochrany jeho rodinných příslušníků a možnosti jeho použití pro budoucí operace.*⁶³

Podmínky, které byly vysloveny ESLP v jeho judikatorní činnosti, shrnuje JUDr. Repík následujícím způsobem:⁶⁴

- *musí být prokázány konkrétní a reálné důvody pro zachování anonymity svědka;*
- *musí být použito opatření, které za daných okolností dostatečně chrání anonymitu svědka, ale přitom, nejméně omezuje práva obhajoby, tj. musí být respektován princip subsidiarity;*
- *obhajoba musí mít možnost, přiměřenou podmínkám anonymity, svědka vyslyšet, klást mu otázky atd. a nesmí jí být bráněno v ověřování věrohodnosti svědka; obhajoba však nemůže klást svědkovi otázky směřující k odhalení jeho totožnosti;*
- *odsouzení nemůže být založeno výhradně nebo v rozhodující míře na anonymním svědectví.*

Výslechy policejních agentů jako utajených svědků se zabýval i Ústavní soud České republiky. Významné je zejména jeho usnesení II. ÚS 583/05 z 13. prosince 2007, kterým bylo rozhodnuto o ústavní stížnosti, v níž se stěžovatelé domáhali určení nezákonnosti způsobu provádění důkazů, zejména výpovědi utajených svědků, na nichž bylo, dle názoru stěžovatelů, postaveno jejich odsouzení, čímž došlo k zásahu do jejich práva na obhajobu zaručeného čl. 6 odst. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Dle názoru Ústavního soudu byl však takový postup ze strany soudu přípustný. Využití institutu

⁶³ Rozsudek ze dne 12.1.2017, Bátěk a ostatní proti České republice, stížnost č. 54146/09.

⁶⁴ REPÍK, B. *Lidská práva a závažné formy kriminality*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2006, č. 10, s. 285 – 293 [cit. 20.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7gey6427gi4dk&groupIndex=5&rowIndex=0#>

anonymního svědectví u policejních agentů je totiž podle nálezu Ústavního soudu ospravedlněno tím, že odhalení identity agentů by jim mohlo znemožnit další činnost. Zde Ústavní soud též odkazuje na judikaturu ESLP, podle níž jako samostatný důvod pro utajení svědka – agenta ob stojí i potřeba jeho použitelnosti pro další tajné operace. Ústavní soud dále zdůraznil, že ačkoliv došlo k omezení práva obviněného na obhajobu, zaručeného v čl. 6 odst. 3 Úmluvy, bylo toto omezení kompenzováno vhodným procesním opatřením, kterým byla přítomnost stěžovatelů u výsledku svědků, přičemž totožnost svědků zůstala utajena. Stěžovatelé si tak mohli udělat obrázek o tom, která osoba v daném případě svědčí. Tento postup je rovněž v souladu s požadavky vyplývajícími z judikatury ESLP. V neposlední řadě Ústavní soud nesouhlasil ani s tvrzením stěžovatelů, že jejich odsouzení bylo postaveno výlučně na výpovědi utajených svědků, neboť ve věci byly využity i další důkazy, a to především záznamy odposlechnutých telefonických hovorů.⁶⁵

Podmínky pro výslech agentů jako utajených svědků nevyplývají pouze z judikatury, ale jsou obsaženy také v § 102a trestního řádu, které bylo do trestního řádu zakotveno novelou č. 274/2008 Sb. s účinností od 1. ledna 2009. Jedná se o speciální případ výslechu utajeného svědka, který navazuje na obecnou úpravu zakotvenou v ustanovení § 55 odst. 2 trestního řádu stanovující obecné podmínky pro protokolaci výslechu utajeného svědka. Smyslem ustanovení § 102a je již zmiňované zajištění bezpečnosti agentům, kteří působí přímo v kriminálním prostředí a dosažení toho, že se budou moci i nadále účastnit tajné operace.⁶⁶ Toto ustanovení stanoví, že pokud má být jako svědek vyslýchána osoba, která je použita v trestním řízení jako agent, je vyslýchána jako svědek, jehož totožnost a podoba jsou utajeny.⁶⁷ Jedná se o pravidlo, které musí být dodrženo vždy, a to i v případě, že takový svědek o utajení své totožnosti nepožádal, nebo si utajení nepřejde, nejde-li o výjimku uvedenou v odst. 2 tohoto ustanovení.⁶⁸

⁶⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 583/05.

⁶⁶ PÚRY, F. *§ 102a (Výslech policisty jako utajeného svědka)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 21.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdcmbmsme#>

⁶⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 102a odst. 1.

⁶⁸ PÚRY, F. *§ 102a (Výslech policisty jako utajeného svědka)*. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 21.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdcmbmsme#>

Odstavec druhý totiž stanoví výjimečnou možnost výslechu bez utajení totožnosti nebo podoby policisty, a to za podmínky, že v důsledku výslechu nehrozí policistovi újma na životě, zdraví nebo další služební činnosti anebo k ohrožení života či zdraví osoby blízké. Toto ustanovení má za úkol řešit již zmiňovaný konflikt mezi zájmem na ochraně bezpečnosti a další použitelnosti policisty nasazeného do zájmového prostředí a právem obviněného na obhajobu, přičemž výsledkem tohoto konfliktu může být za určitých okolností potřeba neutajovat totožnost či podobu svědka – agenta, aby bylo obviněnému umožněno plnohodnotně uplatnit své právo. Nezbytnou podmínkou pro výslech agenta jako svědka bez utajení jeho totožnosti či podoby je rovněž návrh státního zástupce, který byl v tomto směru učiněn, a to na základě kladného vyjádření příslušného ředitele bezpečnostního sboru.⁶⁹

Pokud se podíváme na způsob, jakým upravuje možnost využít utajeného svědectví agenta judikatura ESLP na jedné straně a trestní řád na straně druhé, můžeme si povšimnout rozdílu ve vymezení podmínek, za kterých je toto přípustné. Zatímco ESLP ve svých rozhodnutích požaduje, aby bylo anonymní svědectví policejního agenta využito výjimečně za splnění určitých podmínek, trestní řád počítá s tím, že všechna svědectví policejních agentů budou utajena, avšak s možností jejich výslechu bez utajení v případě splnění určitých podmínek. Jak však uvádí komentář k trestnímu řádu, postup uvedený v § 102a trestního řádu o výslechu agenta jako utajeného svědka je nutné posuzovat z hledisek uvedených v rozhodnutí ESLP ve věci Van Mechelen.⁷⁰ Z toho vyplývá, že ačkoliv judikatura ESLP a trestní řád upravují výslech agenta jako utajeného svědka odlišným způsobem, výsledkem bude v podstatě stejné rozhodnutí, které bude postavené na základních podmínkách zmíněných v obou pramenech – institut výslechu agenta jako utajeného svědka lze využít v případě, kdy je třeba zajistit ochranu agenta či jeho rodiny nebo kdy by bylo ohroženo agentovo další působení. Zároveň je i z judikatury Ústavního soudu patrné, že otázkou není pouze to, zda bude utajené svědectví agenta povoleno, ale zároveň jakým způsobem proběhne tak, aby bylo zajištěno i právo na obhajobu.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ ŠÁMAL, P., GRIVNA, T. § 55 (*Obecná ustanovení o sepisování protokolu*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 21.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdkni#>

1.2.5. Povolení použití agenta

Použití agenta povoluje dle § 158e odst. 4 na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství soudce vrchního soudu⁷¹, přičemž podklady pro tento návrh poskytuje státnímu zástupci výhradně Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen „Útvar speciálních činností“).⁷² Příslušnost státního zástupce je určena vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 v jejím ustanovení § 18a, a to tak, že k podání návrhu na použití agenta je příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu je činné státní zastupitelství příslušné k výkonu dozoru ve věci. Pokud takto státní zastupitelství nelze určit, je příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu má sídlo policejní orgán, který návrh na použití agenta podal. Tento státní zástupce je poté příslušný ke všem úkonům, které v souvislosti s činností agenta státní zástupce dle trestního řádu vykonává. Příslušnost státního zástupce k výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení v trestní věci, v níž je agent použit, zůstává nedotčena.⁷³ Zde je tedy možné vidět, že zmiňovaná vyhláška upravuje dvojí dozor ve věci, a to jednak dozor státního zástupce příslušného v trestní věci a rovněž dozor státního zástupce vrchního státního zastupitelství, který vykonává dozor výhradně nad použitím agenta.⁷⁴ Příslušnost soudce vrchního soudu se určuje dle obvodu, v němž je státní zástupce, který podává návrh, činný. Návrh na použití agenta může podat i evropský žalobce. V takovém případě jeho použití povoluje soudce vrchního soudu, v jehož obvodu by byl činný evropský pověřený žalobce, který by byl jinak příslušný k výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení.⁷⁵

Ustanovení § 158e odst. 4 trestního řádu dále stanoví obsahové náležitosti povolení k použití agenta. Povolení musí v první řadě obsahovat účel použití agenta, zpravidla určený charakterem trestné činnosti, jakož i obecně vymezeným záměrem, který použití tohoto operativně pátracího prostředku sleduje. V povolení

⁷¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158e odst. 4.

⁷² Závazný pokyn policejního prezidenta č. 194/2008 ze dne 18. prosince 2008, kterým se upravuje postup při použití agenta, čl. 3.

⁷³ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství, o zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, § 18a.

⁷⁴ KARABEC, Z. *Použití agenta proti organizovanému zločinu*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2011, č. 8, s. 224-231 [cit. 22.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpixi4s7hbpxgxzsgi2a&groupIndex=2&rowIndex=0#>

⁷⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158e odst. 4.

musí být stanovena doba, po kterou bude agent použit, přičemž její hranice nejsou v současné době zákonem nijak stanoveny, a také údaje, které umožňují agentovu identifikaci. Tyto údaje bývají z důvodu utajení uvedeny zpravidla číselný označením. Povolení k použití agenta se vydává ve formě opatření, proti němuž není přípustná stížnost a není třeba jej doručovat.⁷⁶

Doba povolení k použití agenta může být prodloužena, a to i opakovaně.⁷⁷ Pokud nebylo dosaženo stanoveného cíle během doby uvedené v povolení k použití agenta, sdělí oprávněný policejní orgán písemně útvaru speciálních činností odůvodněný záměr pokračovat v použití agenta s vyhodnocením operativní situace. Útvar speciálních činností následně sdělení posoudí, a pokud dojde k závěru, že použití agenta lze i nadále provádět, navrhne jeho prodloužení příslušnému státnímu zástupci vrchního státního zastupitelství.⁷⁸ Státní zástupce poté může podat nový návrh, obsahující vyhodnocení dosavadní činnosti agenta, a na jeho základě může být použití agenta soudcem vrchního soudu prodlouženo.⁷⁹ Návrh je však nutné učinit ještě před uplynutím doby uvedené v předchozím povolení, aby měl soudce vrchního soudu dostatek času k rozhodnutí o povolení a činnost agenta tak mohla bez přerušování pokračovat.⁸⁰

V současné době je v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky projednáván vládní návrh zákona, který má, mimo jiné, omezit dobu, na kterou může být použití agenta povoleno, přičemž tato doba má činit nejvýše 6 měsíců. Stejně má být omezeno i případné prodloužení doby tohoto povolení.⁸¹ Cílem změny je dle důvodové zprávy ke zmiňovanému návrhu zákona především posílení procesních záruk při využívání operativně pátracího prostředku použití agenta.⁸²

⁷⁶ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158e (Použití agenta). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 22.1.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnjymu#>

⁷⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158e odst. 4.

⁷⁸ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 194/2008 ze dne 18. prosince 2008, kterým se upravuje postup při použití agenta, čl. 7.

⁷⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158e odst. 4.

⁸⁰ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158e (Použití agenta). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 22.1.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrrl4ytimk7obtdcnjymu#>

⁸¹ Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁸² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Tato část návrhu byla prosazena Ministerstvem spravedlnosti jako pojistka ve formě vyšší míry kontroly ze strany vrchního státního zastupitelství z důvodu rozšíření beztrestnosti agenta, o čemž bude hovořeno níže. Navrhovaná změna byla pro účely této práce diskutována s vedoucím pracovníkem Útvaru speciálních činností. Z jeho pohledu tato změna nijak neovlivní činnost agenta, protože se neodchyluje od současné praxe, neboť úzus je takový, že policie žádá o povolení agenta právě na dobu 6 měsíců. Soudce vrchního soudu pak může v případě splnění zákonných podmínek povolení prodloužit, a to i opakovaně, což bude nadále platit i v případě přijetí vládního návrhu.⁸³

1.3. Beztrestnost agenta

Jednou z důležitých podmínek úspěšného nasazení a působení agenta je jeho beztrestnost za jednání, která naplňují znaky trestného činu, který spáchal v rámci svého nasazení, neboť je z důvodu důvěryhodnosti osoby agenta v rámci kriminálního prostředí žádoucí, aby se podílel na páčání trestné činnosti členy organizované zločinecké skupiny, do níž byl infiltrován. Tento hmotněprávní institut umožňuje agentovi proniknout do kriminálního prostředí organizované zločinecké skupiny a efektivně v ní působit na odhalování trestného činu, aniž by byl za svou účast v organizované zločinecké skupině či za spáchání některých trestných činů v rámci účasti na této skupině vystaven nebezpečí trestního stíhání.⁸⁴

1.3.1. Současná právní úprava beztrestnosti agenta

Institut beztrestnosti agenta nalezneme v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku v ustanovení § 363, který se vztahuje pouze na agenta, tedy na příslušníka Policie ČR či GIBS, který plní úkoly agenta za podmínek stanovených v § 158e trestního řádu a nelze ho užít například na informátora, který je osobou stojící mimo struktury Policie ČR nebo GIBS.⁸⁵ Dle § 363 odst. 1 není agent, který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo takovou skupinu podporuje, trestný pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 trestního

⁸³ Osobní rozhovor s vedoucím pracovníkem Útvaru speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování. Praha, 2.3.2020.

⁸⁴ RIZMAN, S. § 363 (*Beztrestnost agenta*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK). Komentář*. 2. vydání [online]. C.H.Beck, 2012 [cit. 23.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgjpwk5tlg4xhgys7giydaok7gqyf64dggm3dg#>

⁸⁵ Tamtéž.

zákoníku, pokud se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny anebo jejímu spáchání předejít.⁸⁶

Ustanovení § 363 odst. 2 dále zakotvuje beztrestnost agenta pro trestné činy, kterých se dopustil v rámci své účasti na činnosti organizované zločinecké skupiny, jako její člen či v rámci podpory některé takové skupiny, přičemž skutkové podstaty těchto trestných činů jsou taxativně vyjmenovány v ustanovení § 312c odst. 2, na které § 363 odkazuje. Jedná se např. o trestné činy obchodování s lidmi dle § 168 trestního zákoníku, kuplířství dle § 189 trestního zákoníku, šíření pornografie dle § 191 trestního zákoníku aj. Agent nebude pro takový trestný čin trestný pouze za předpokladu, že ho spáchal s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny anebo jejímu spáchání předejít.⁸⁷ K jeho beztrestnosti však postačí, pokud naplnění tohoto cíle sleduje a není tedy podstatné, zda k odhalení pachatele nakonec skutečně došlo. Pokud by se agent dopustil v rámci své účasti na organizované zločinecké skupině, jako její člen nebo při podpoře takové skupiny trestného činu, který není zakotven v taxativním výčtu uvedeném v § 363 odst. 2 trestního zákoníku, mohlo by být toto jeho jednání beztrestné pouze v případě, že by splňovalo podmínky pro použití některé z okolností vylučujících protiprávnost.⁸⁸

Dle ustanovení § 363 odst. 3 se beztrestným nestává agent ohledně trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině a ohledně trestných činů taxativně vyjmenovaných v § 312c odst. 2 trestního zákoníku, pokud organizovanou skupinu založil nebo zosnoval, či agent, který je vedoucím činitelem nebo představitelem organizované zločinecké skupiny.⁸⁹ Účelem tohoto ustanovení je zamezit beztrestnosti tzv. agenta provokatéra, jemuž se bude věnovat samostatná kapitola této práce.⁹⁰

⁸⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 363 odst. 1.

⁸⁷ Tamtéž, odst. 2.

⁸⁸ RIZMAN, S. § 363 (*Beztrestnost agenta*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK). Komentář*. 2. vydání [online]. C.H.Beck, 2012 [cit. 23.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgjpwk5tlg4xhgys7giydaok7gqyf64dggm3dg#>

⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 363 odst. 3.

⁹⁰ RIZMAN, S. § 363 (*Beztrestnost agenta*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK). Komentář*. 2. vydání [online]. C.H.Beck, 2012 [cit. 23.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgjpwk5tlg4xhgys7giydaok7gqyf64dggm3dg#>

1.3.2. Protiteroristická novela

V souvislosti s problematikou beztrestnosti agenta je nutné zmínit také zákon č. 455/2016 Sb., účinný od 1.2.2017, neboli tzv. „protiteroristickou“ novelu, jejímž cílem bylo zefektivnit boj proti terorismu úpravou trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob a zohlednit závazky České republiky, které pro ni vyplývají z práva Evropské unie.⁹¹

Touto novelou byly do trestního zákoníku nově zakotveny definice pojmu teroristická skupina, teroristický trestný čin a ustanovení o beztrestnosti agenta, jakož i další změny, jejichž cílem má být účinná ochrana společnosti před terorismem.⁹²

Pojem teroristická skupina byl do trestního zákoníku zakotven jako zvláštní případ organizované zločinecké skupiny, a to konkrétně do ustanovení § 129a, které zákonodárce umístil systematicky hned za ustanovení definující organizovanou zločineckou skupinu.⁹³ Podle § 129a trestního zákoníku se teroristickou skupinou rozumí *„společenství nejméně tří trestně odpovědných osob, která má trvalejší charakter, je v něm provedena dělba činností mezi jeho jednotlivé členy, jeho činnost se vyznačuje plánovitostí a koordinovaností a je zaměřené na páchaní trestného činu vlastizrady spáchané formou teroristického útoku nebo teroru (§ 309), trestného činu teroristického útoku (§ 311) nebo trestného činu teroru (§ 312).“*⁹⁴ Dle JUDr. Jelínka vykazuje teroristická skupina určité znaky, které jsou rozdílné od organizované zločinecké skupiny. Tato odlišnost spočívá především v tom, že teroristická skupina nemusí být složena pouze z pachatelů, nýbrž z pachatele a „pouhých“ účastníků a rovněž nevyžaduje takový stupeň organizovanosti, jako je tomu u organizované zločinecké skupiny. I přes určité rozdíly se ale organizovaný zločin a terorismus v mnohém shodují, a to mimo jiné i ve způsobu rozkrývání jejich činnosti, k čemuž může být velice často využíván

⁹¹ JELÍNEK, J. „Protiteroristická“ novela trestního zákoníku – poznámky k orientačnímu studiu. Bulletin advokacie [online]. roč. 2017, č. 3, s. 23-28 [cit. 23.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrg5pweyk7gnpxgzxsgm&groupIndex=1&rowIndex=0#>

⁹² Tamtéž.

⁹³ JELÍNEK, J. „Protiteroristická“ novela trestního zákoníku – poznámky k orientačnímu studiu. Bulletin advokacie [online]. roč. 2017, č. 3, s. 23-28 [cit. 23.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrg5pweyk7gnpxgzxsgm&groupIndex=1&rowIndex=0#>

⁹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 129a odst. 1.

právě institut agenta.⁹⁵ Z toho důvodu bylo nutné v zájmu právní jistoty agenta upravit jeho beztrestnost i v souvislosti s trestným činem účasti na teroristické skupině.⁹⁶

Zákonodárce agentovu beztrestnost upravil v § 312c obdobným způsobem jako jeho beztrestnost pro účast na organizované zločinecké skupině dle §363 trestního zákoníku. Nově došlo k zakotvení taxativního výčtu trestných činů do § 312c odst. 2, jejichž výčet byl oproti předchozí úpravě v § 363 odst. 2 navíc rozšířen o trestný čin financování terorismu dle § 312d, trestný čin podpory a propagace terorismu dle § 312e a trestný čin vyhrožování teroristickým trestným činem dle § 312f trestního zákoníku. Zároveň byl v rámci novely rozšířen i zákonem aprobovaný cíl agenta, tedy cíl odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy teroristické skupiny, ve spojení s ní či ve prospěch této skupiny, o preventivní prvek, tedy o cíl předejít spáchání takové trestné činnosti. V neposlední řadě také došlo k zavedení legislativní zkratky „agent“, čímž se rozumí policista plnící úkoly jako agent podle jiného právního předpisu, tj. podle trestního řádu.⁹⁷

Pro shrnutí tedy lze uvést, že po novelizaci provedené zákonem č. 455/2016 Sb. obsahuje trestní zákoník dvě ustanovení o beztrestnosti, a to:

- § 363, který upravuje beztrestnost agenta pro účast na organizované zločinecké skupině dle § 361 a pro trestné činy vyjmenované v § 312c odst. 2, a
- § 312c, který upravuje beztrestnost agenta pro trestný čin účasti na teroristické skupině dle § 312a a pro taxativně vyjmenovávané trestné činy, zakotvené v jeho druhém odstavci.

Jak tedy vyplývá z výše uvedeného, beztrestnost agenta je v trestním zákoníku upravena směrem k organizované zločinecké skupině a teroristické skupině zvlášť, avšak se společným taxativním výčtem trestných činů, který je uveden v § 312c.

⁹⁵ JELÍNEK, J. „Protiteroristická“ novela trestního zákoníku – poznámky k orientačnímu studiu. Bulletin advokacie [online]. roč. 2017, č. 3, s. 23-28 [cit. 23.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrg5pweyk7gnpxgzsgm&groupIndex=1&rowIndex=0#>

⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

1.2.3. Současná praxe využití beztrestnosti agenta Policií České republiky⁹⁸

Na jedné straně stojí právní úprava beztrestnosti policejního agenta, na druhé však máme její reálné využití v praxi. Z rozhovoru s vedoucím pracovníkem Útvaru speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování, což je útvar policie, který je zodpovědný za nasazování agentů, vyplynulo, že s institutem beztrestnosti zatím není mnoho praktických zkušeností, neboť policie se snaží rizikovým situacím předcházet a výjimky z obecné trestnosti uvedené v ustanovení § 363 a § 312c trestního zákoníku vykládá spíše restriktivně, tedy s větší opatrností. Dle jeho názoru by se tedy dalo v případě beztrestnosti agenta pro trestné činy vyjmenované v § 312c. odst. 2 hovořit o „mrtvém ustanovení“.

Obdobná je z jeho pohledu i zahraniční praxe v celé kontinentální Evropě, kde je rovněž snahou se již dopředu preventivně vyhnout problémům, které by souvisely s případnou trestní odpovědností agentů za trestné činy spáchané v rámci jejich činnosti.

Bزتrestnost byla rovněž explicitně stanovena pro účast na teroristické skupině, což je podrobně popsáno výše, avšak protiteroristický agent nemusel být do současné doby nasazen, a tak ani v praxi nemohla být řešena otázka jeho beztrestnosti včetně vymezení mantinelů jeho působení.

1.2.4. Navrhované změny⁹⁹

V současné právní úpravě beztrestnosti agenta shledávají legislativci určité nedostatky, a to v první řadě v její roztržitosti, neboť je rozlišováno mezi agentem nasazeným do organizované zločinecké skupiny a agentem nasazeným do teroristické skupiny, přičemž každému je věnováno vlastní ustanovení o beztrestnosti. Za další nedostatek je považována přísná vázanost osoby agenta na příslušnost k některé z těchto skupin, přičemž agent, který se činnosti organizované zločinecké či teroristické skupiny neúčastní, podmínky beztrestnosti nesplňuje. V neposlední řadě je za problém praxe shledáván rovněž nedostatečný výčet trestných činů, pro jejichž spáchání je agent, a to za splnění dalších zákonem

⁹⁸ Osobní rozhovor s vedoucím pracovníkem Útvaru speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování. Praha, 2.3.2020.

⁹⁹ Následující podkapitola vychází z návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, jakož i z důvodové zprávy k tomuto zákonu.

stanovených podmínek, beztrestný. Formy činnosti organizovaného zločinu se totiž neustále rozvíjejí, což vyžaduje častější doplňování taxativního výčtu o další trestné činy.¹⁰⁰

V reakci na to je v současné době (k 9. 3. 2020) v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky projednáván vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky a některé další předpisy, včetně trestního řádu a trestního zákoníku, jehož cílem je mimo jiné zlepšit využitelnost agenta v rámci trestního řízení.

Významnou změnou, kterou má navrhovaná novela přinést, je zrušení ustanovení, která upravují beztrestnost agenta v trestním zákoníku, tedy konkrétně § 312c a § 363, a přesun institutu beztrestnosti do § 158e odst. 7 trestního řádu, tedy do ustanovení upravující institut použití agenta, čímž by jednoznačně došlo ke zpřehlednění právní úpravy agenta. Nově by tak byl institut beztrestnosti koncipován jako nestíhatelnost.

Dle důvodové zprávy ke zmiňovanému návrhu zákona má být nově odstraněn požadavek, aby agentovo jednání mělo souvislost výlučně s organizovaným zločinem. Rozhodující tedy již nebude, zda se agent účastní či podporuje činnost organizované zločinecké skupiny nebo zda se účastní teroristické skupiny, ale pouze to, že odhaluje pachatele trestné činnosti uvedené v § 158e odst. 1 trestního řádu.

Další změna se týká nahrazení dosavadního taxativního výčtu trestných činů, jejichž spáchání agentem za zákonem stanovených podmínek nezakládá jeho trestní odpovědnost, výčtem činů, za jejichž spáchání bude agent trestně odpovědný vždy. Navrhovaná změna reaguje na situace, kdy jsou agenti v rámci kriminálního prostředí vystavováni různým „zkouškám spolehlivosti“, přičemž současná úprava téměř nedává možnost je absolvovat a v podstatě nutí agenta, aby spoléhal na to, že jeho jednání bude posouzeno jako některá z okolností vylučujících protiprávnost, což pro něho představuje velkou míru právní nejistoty, která je při jeho nasazení nežádoucí. Vzhledem k tomu, že k nasazení agenta dochází pouze za velice přísných podmínek k vyšetřování závažných trestných činů, je dle důvodové zprávy

¹⁰⁰ KARABEC, Z. *Použití agenta proti organizovanému zločinu*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2011, č. 8, s. 224-231 [cit. 25.1.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxi4s7hbpxgxzsgi2a&groupIndex=2&rowIndex=0#>

ke zmiňované novele v zájmu společnosti i státu, aby agent, který v rámci plnění svého úkolu už tak podstupuje značné riziko, mohl spoléhat na to, že nebude potrestán. V souvislosti s tím se tedy navrhuje namísto trestných činů, za jejichž spáchání agent není trestně odpovědný, zakotvit trestné činy, za které bude osoba agenta trestně odpovědná vždy. Tento výčet je inspirován slovenskou právní úpravou a jedná se o trestné činy, u nichž převažuje zájem státu na řádné činnosti agenta nad tím, aby došlo k postihu za jednání uvedená v § 158e odst. 1. V první řadě se jedná o trestný čin mučení a jiné nelidské a kruté zacházení podle § 149 trestního zákoníku, které je právem absolutním podle čl. 7 odst. 2 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i podle čl. 3 Úmluvy. Dále následují vybrané trestné činy proti důstojnosti v sexuální oblasti, trestné činy ohrožující vzdušný prostředek, civilní plavidlo a pevnou plošinu, a nakonec trestné činy proti základům České republiky, cizího státu a mezinárodní organizaci.

Nově navrhovaný výčet trestných činů, pro jejichž spáchání bude agent trestně stíhán vždy, však neznamená, že pro spáchání jiného trestného činu bude pachatel vždy beztrestný. Rovněž se totiž navrhuje doplnit tento výčet následujícími korektivy:

- Dle ustanovení § 158e odst. 7 písm. b) nesmí agent jednat zjevně nepřiměřeně, tedy zejména nesmí vykonat *závažnější trestný čin, než je ten, k jehož odhalení byl nasazen*.¹⁰¹ V navrhovaném ustanovení je z tohoto hlediska výslovně stanoveno, že agent svým činem nesmí způsobit smrt, těžkou újmu na zdraví nebo jiný zvláště závažný následek. Požadavek na vyšetřování případů, kdy došlo k úmyslnému porušení práva na život, vyplývá přímo z mezinárodních závazků České republiky, především z čl. 2 Úmluvy.
- Dle ustanovení § 158e odst. 7 písm. c) nesmí agent trestný čin zosnovat. Zosnováním se rozumí takové jednání, které spočívá v iniciování dohody o spáchání trestného činu, ve vypracování plánu jeho spáchání, vyhledávání osob, které by se na něm podílely, rozdělování úkolů těmto osobám před spácháním trestného činu, jakož i jejich utajení apod.

¹⁰¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

- Dle ustanovení § 158e odst. 7 písm. d) nesmí agent založit nebo zosnovat organizovanou zločineckou skupinu, organizovanou skupinu nebo teroristickou skupinu nebo působit jako její vedoucí činitel či představitel. Toto ustanovení bylo převzato z dosavadní úpravy, a to z ustanovení § 363 odst. 3 a § 312c odst. 3 trestního zákoníku.

Navrhovanými změnami předkladatel (vláda) cílí na zpřehlednění legislativy týkající se použití agenta, zajištění lepší efektivity využití agenta a zajištění větší právní jistoty v případě beztrestnosti. Dochází tedy k posílení role policejního agenta jako velmi efektivního operativně pátracího prostředku v boji proti závažné trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že se návrh novely nachází v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky zatím v prvním čtení, nelze očekávat, že by i při hladkém průběhu legislativního procesem vstoupila v účinnost dříve než v roce 2021. I přesto je návrh novely již nyní pro Policii ČR jasným signálem, kterým směrem se podmínky pro práci agenta budou ubírat.

2. Provokace trestné činnosti

2.1. Obecně k policejní provokaci

S operativně pátracím prostředkem použití agenta je spojen, mimo jiné, problém přípustných mezí intervence policistů do aktivit zájmových osob. Významné jsou zpravidla případy různých forem policejní provokace, kterých se agenti při vyšetřování trestné činnosti mohou dopustit.

V Českém právním řádu pojem policejní provokace nenalezneme. V rámci právní teorie byl však definován celou řadou autorů. Můžeme zde zmínit například definici prof. Musila, který policejní provokaci vymezuje jako „*aktivní činnost policie, směřující k podněcování určité osoby ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat trestní stíhání podněcované osoby.*“¹⁰² JUDr. Chmelík nad rámec této definice uvádí další důležitý pojmový znak, a to vůli vyprovokované osoby protiprávně jednat. O policejní provokaci tedy půjde pouze v případě, jestliže by se podněcovaná osoba trestného činu bez aktivity policie nedopustila.¹⁰³

Velice úzce s policejní provokací souvisí instituty předstíraného převodu dle § 158d trestního řádu a použití agenta dle § 158e trestního řádu. Tyto instituty jsou na rozdíl od policejní provokace zákonem povoleny, ale v rámci jejich vyžívání nejvíce hrozí, že se v nedovolenou policejní provokaci změní. Dle prof. Musila slouží k objasnění této velice tenké hranice mezi povolenými proaktivními aktivitami policie a mezi nepřipustnou policejní provokací rozlišení dvou typů agentů, a to agenta kontrolora a agenta provokatéra.¹⁰⁴ Zatímco použití agenta kontrolora je operativně pátracím prostředkem vyplývajícím přímo z trestního řádu, a tedy prostředkem přípustným, kdy takový agent v rámci kriminálního prostředí se skrytou identitou získává informace o trestné činnosti, agent provokatér ke spáchání trestného činu zpravidla navádí, aby pak mohl vyprovokovaný trestný čin, jakož

¹⁰² MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 13.

¹⁰³ CHMELÍK, J. *Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi*. Kriminalistika [online]. roč. 2005, č. 1 [cit. 26.1.2020]. Dostupný z: https://aleph.nkp.cz/F/EAYXMJAY84C8E4RJ6I9PLGJMV3Q8BXTCXE4K4IILDVYII6YSGI-30843?func=full-set-set&set_number=094814&set_entry=000286&format=999

¹⁰⁴ MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 13.

i jeho pachatele, odhalit.¹⁰⁵ V případě agenta provokatéra je potom žádoucí charakterizovat nepřipustné policejní postupy, což je z důvodu jejich rozmanitosti velice komplikovanou záležitostí. Lze však usoudit, že se agent v rámci své činnosti nemůže uchýlit k metodám, jejichž použití je zjevně nezákonné. JUDr. Sotolář a spol. za zjevně nepřipustné určuje zejména následující metody:¹⁰⁶

- Zjevné zneužití policejní moci, spočívající např. v použití fyzického či psychického donucení, násilí a brutality. Do této skupiny můžeme zařadit také případy, kdy by policejní orgán inicioval spáchání trestného činu, v jehož důsledku by měla být způsobena újma na zdraví či životě nebo dokonce smrt. V takových situacích je agent naopak povinen pachateli zabránit ve spáchání takového trestného činu, pokud by se dozvěděl, že se ho pachatel chystá spáchat.
- Psychologický nátlak agenta na osobu pachatele, který spočívá v přesvědčování pachatele o nutnosti, účelnosti nebo výhodnosti spáchání trestného činu.
- Vyvíjení přímé aktivity agenta vůči pachateli či jiné osobě s cílem, aby tato osoba spáchala trestný čin. Za takové aktivity lze považovat například různé opakované výzvy, neobvyklá lákadla či příležitosti, přesvědčování, že čin není trestný nebo že za jeho spáchání nebude osoba trestně stíhána atd.

Tento výčet nepřipustných policejních postupů však není úplný, přičemž úplný přehled takových postupů ani nelze, jak již bylo zmíněno, vytvořit. Dle JUDr. Sotoláře však lze označit alespoň společného jmenovatele, který je charakteristický pro veškeré případy policejní provokace. Tímto jmenovatelem je dle jeho názoru již výše zmiňovaná skutečnost, že by sama osoba konkrétní čin v danou dobu a za daných okolností nespáchala, pokud by policie v tomto směru nevyvíjela aktivitu.¹⁰⁷

¹⁰⁵ HERCZEG, J. *Systém řízení provokace v boji proti korupci a principy právního státu*. Bulletin advokacie [online]. roč. 2011, č. 4, s. 25-31 [cit. 26.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpweyk7grpxgxzsgu&groupIndex=4&rowIndex=0#>

¹⁰⁶ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., WORATSCHOVÁ, V. *Posuzování policejní provokace*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2002, č. 11 [cit. 26.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqjpxi4s7geyv6427gmytg&groupIndex=5&rowIndex=0#>

¹⁰⁷ Tamtéž.

Právní řád České republiky, který policejní provokaci nedefinuje, se explicitně nevyjadřuje ani o její nepřipustnosti. Výjimku tvoří zákon o soudní rehabilitaci, který ve svém ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) stanoví, že zjištění, že skutek, který je předmětem odsuzujícího výroku, byl vyprovokován, organizován nebo řízen bezpečnostními orgány, vede ke zrušení takového rozhodnutí.¹⁰⁸ Tento zákon se však vztahuje na zločiny spáchané za nedemokratických režimů, takže ho pro potřebu vymezení mantinelů práce agenta nelze použít.

V současné době je však v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky projednáván již několikrát v této práci zmiňovaný vládní návrh zákona, kterým se navrhuje zakotvit výslovný zákaz policejní provokace do ustanovení § 158e odst. 6 trestního řádu, a to následujícím způsobem: „*Agent při své činnosti nesmí vzbudit u jiné osoby úmysl spáchat trestný čin a nesmí svým jednáním ovlivnit okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.*“¹⁰⁹ Zakotvení explicitního zákazu provokace do trestního řádu může být odůvodněno zejména požadavkem vymezení mantinelů použití agenta. Vymezení provokace poskytuje jak právní jistotu osobám, se kterými přichází agent v rámci své činnosti do styku a jejichž trestnou činnost se snaží mapovat a odhalovat, tak i určitý limit působnosti Policii ČR a jejím agentům samotným, kteří mohou lépe zhodnotit přípustnost svých kroků. Pokud bude novela přijata, pro jednání na hraně tohoto ustanovení však stejně bude nutné využít především judikatury českých soudů, jakož i ESLP, protože navrhované vymezení provokace je stále velice obecné.

Institutem, jenž s policejní provokací zjevně souvisí, ač se nejedná přímo o činnost policejního agenta, je zkouška spolehlivosti, kterou vykonávají inspektoři GIBS vůči příslušníkům Policie ČR.¹¹⁰ I zde je nutné vymezení hranice mezi přípustnou činností inspektorů a nepřipustnou provokací, která by mohla vést k chování, které by za jiných okolností nenastalo. Jedná se však o poměrně rozsáhlou problematiku, které bude věnována samostatná část této práce.

¹⁰⁸ HERCZEG, J. *Systém řízené provokace v boji proti korupci a principy právního státu*. Bulletin advokacie [online]. roč. 2011, č. 4, s. 25-31 [cit. 26.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpweyk7grpngxzsgu&groupIndex=4&rowIndex=0#>

¹⁰⁹ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

¹¹⁰ MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 13.

2.2. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Otázkou policejní provokace se v řadě svých rozhodnutí zabýval Evropský soud pro lidská práva. Nejzásadnějšími rozhodnutími, které budou dále rozpracovány, jsou rozhodnutí ESLP ve věci Lüdi proti Švýcarsku ze dne 15. června 1992 a Teixeira proti Portugalsku ze dne 9. června 1998.

Lüdi proti Švýcarsku ze dne 15. června 1992¹¹¹

Prvním významným rozhodnutím týkajícím se policejní provokace je rozhodnutí ESLP ve věci Lüdi proti Švýcarsku. V přezkoumávané věci německá policie informovala policii švýcarského kantonu Bern, že pan Lüdi (stěžovatel) ve Švýcarsku požádal určitou osobu o financování nákupu přibližně 5 kg kokainu. Na základě podnětu německé policie za účelem získání podrobnějších informací zahájil soudce švýcarského okresního soudu předběžné vyšetřování a se souhlasem soudu vyšší instance nařídil odposlechy telefonních hovorů stěžovatele. Dále bylo také policií spolu se zvláštní protidrogovou jednotkou rozhodnuto o nasazení utajeného agenta jakožto potenciálního zájemce jménem Toni o koupi kokainu. Takto bylo postupováno se souhlasem příslušných autorit, jakož i vyšetřujícího soudce okresního soudu, a agent byl velice důkladně proškolen a upozorněn na hranice, které v rámci své činnosti nesmí překročit. K setkání agenta se stěžovatelem došlo několikrát, přičemž setkání pokaždé inicioval agent. Ten stěžovatele také požádal, aby mu obstaral 2 kg kokainu v hodnotě 200.000,- švýcarských franků, s čímž stěžovatel souhlasil a za účelem zprostředkování prodeje drog vyvinul velké úsilí (například kontaktoval několik osob, či domluvil agentovi schůzku s potenciálním dodavatelem). Posléze agentovi požadované drogy předal. Po zadržení a obvinění stěžovatele z nezákonného obchodování s drogami policie prohledala jeho dům a našla stopy kokainu a hašiše. K činu se stěžovatel následně doznal.

V průběhu trestního řízení nebyl agent, z důvodu zachování jeho anonymity a zejména možnosti jeho dalšího využitelnosti pro tajné operace, vyslýchán jako svědek a soud tedy vycházel ze záznamů odposlouchávaných hovorů a agentových průběžných zpráv. Na jejich základě soud došel k závěru, že pan Lüdi měl v úmyslu jednat jako zprostředkovatel při dodávkách velkého množství drog i bez činnosti agenta.

¹¹¹ Rozsudek ze dne 15.6.1992, Lüdi proti Švýcarsku, stížnost č. 12433/86.

Federální soud Švýcarska však rozhodnutí obou stupňů švýcarských soudů zrušil, a to na základě rozhodnutí ESLP, na který se pan Lüdi dříve obrátil se stížností. ESLP a následně i v souladu s ním Švýcarský federální soud ve svých rozhodnutích vyslovili, že využití institutu skrytého agenta, nahrávání jeho rozhovorů se stěžovatelem, jakož i provádění odposlechu jeho telefonních hovorů bylo v souladu se švýcarskými zákony. Problém však ESLP shledal v samotné činnosti agenta, kdy jeho prvotní povinností bylo zejména vyšetřovat trestný čin stěžovatele pasivním způsobem. Agent ale jednal způsobem, kterým vzbudil ve stěžovateli úmysl trestný čin spáchat, a švýcarské soudy nikterak neprokázaly, že by pan Lüdi sám od sebe bez aktivity policejního agenta jednal jako zprostředkovatel prodeje drog. Na základě těchto skutečností ESLP, jakož i Švýcarský federální soud konstatovali, že se jednalo o nepřipustnou policejní provokaci.

ESLP se mimo otázku policejní provokace zabýval také další stěžovatelem namítanou skutečností, a to odmítnutím soudu vyslechnout agenta jako svědka v hlavním líčení, čímž došlo k zásahu do stěžovatelova práva na obhajobu. Tím, že agent nebyl vyslechnut, a to ani jako utajený svědek, bylo dle stěžovatele jemu, jakož i švýcarským soudům znemožněno posoudit, jakým způsobem a do jaké míry ovlivnila agentova činnost stěžovatelovo jednání. S touto námitkou vyslovil ESLP souhlas a konstatoval, že z důvodu, že švýcarské soudy agenta k výslechu nepředvolaly, neměly možnost posoudit, zda je věrohodný, a to sehrálo zásadní roli v posuzování toho, zda se agent dopustil nepřipustné policejní provokace či nikoliv. ESLP tedy v tomto ohledu vyslovil, že došlo k porušení stěžovatelova práva na obhajobu ve smyslu čl. 6 odst. 3 Úmluvy.

Teixeira de Castro proti Portugalsku ze dne 9. června 1998¹¹²

Dalším velice významným judikátem je rozhodnutí ESLP Teixeira proti Portugalsku, který navazuje na předchozí rozhodnutí ve věci Lüdi proti Švýcarsku, avšak vzhledem k určitým rozdílům projednávané věci obohacuje judikaturu o další poznatky.

Z hlediska skutkového stavu se v uvedeném případě dva neuniformovaní policisté z policejní stanice ve Famalicaú v rámci monitorování obchodu s drogami obrátili na pana V.S., který byl podezřelý z konzumace drog (zejména hašiše). Zde je důležité uvést, že policisté jednali bez jakékoliv kontroly ze strany soudu. Policisté

¹¹² Rozsudek ze dne 9.6.1998, Teixeira de Castro proti Portugalsku, stížnost č. 25829/94.

doufali, že skrze pana V.S. zjistí totožnost jeho dodavatele, a proto mu sdělili, že mají zájem koupit od něho několik kilogramů hašiše. Aniž by V.S. věděl, že se jedná o policejní agenty, souhlasil s tím, že se pokusí vyhledat dodavatele. Nebyl však úspěšný. Za několik dní policisté navštívili pana V.S. v jeho bytě s tím, že tentokrát mají zájem o koupi heroinu. V.S. v souvislosti s heroinem uvedl osobu jménem Francisco Teixeira de Castro, ale neznal jeho přesnou adresu, tu následně policistům poskytla další osoba, F.O. Potom, co se jim podařilo pana Teixeiru de Castro vyhledat, objednali si 20 gramů heroinu za 200.000 escudos, a Teixeira de Castro souhlasil, že drogu sežene. Následné předání se mělo konat v domě V.S. za přítomnosti obou policistů, V.S., F.O. a Teixeiry de Castro, avšak namísto předání se policisté identifikovali svými průkazy a pana V.S., F.O. a Teixeiru de Castro zatkli. Pan Teixeira de Castro byl obviněn z obchodování s omamnými látkami a rozsudkem odsouzen k šestiletému trestu odnětí svobody. Proti rozsudku podal stížnost, v níž se odvolával zejména na nepřipustné použití policejní provokace, ta ale byla Nejvyšším soudem zamítnuta s tím, že ze strany policistů došlo pouze k vytvoření podmínek pro následné uskutečnění stěžovatelova původního úmyslu, přičemž stěžovatel agenty nebyl do ničeho nucen a o policejní provokaci tedy nešlo. S tím však Teixeira de Castro nesouhlasil a obrátil se se stížností na ESLP.

ESLP se následně ve své rozhodovací činnosti zabýval otázkou, zda bylo v rámci trestního procesu dodrženo právo na spravedlivý proces, přičemž dospěl k závěru, že nikoliv. Dle názoru ESLP policisté jednali tak, že vyvolali trestnou činnost, kterou by za jiných okolností stěžovatel nespáchal, a dopustili se tím nepřipustné policejní provokace. V této souvislosti ESLP uvedl, že příslušné orgány neměly žádný důvod se domnívat, že by pan Francisco Teixeira de Castro byl obchodníkem s drogami, vzhledem k tomu, že neměl žádný záznam v trestním rejstříku a ani proti němu nebylo příslušným orgánem zahájeno trestní stíhání. Požadované drogy stěžovatel neměl u sebe doma a opatřil je od osoby, která získala od další osoby, a navíc u sebe v době předání neměl větší množství heroinu, než po něm policisté požadovali. Stěžovatel policistům navíc ani nebyl znám. Do styku s ním přišli pouze prostřednictvím osob V.S. a F.O. ESLP rovněž zdůraznil velice důležitý fakt, a to ten, že policejní agenty jednali bez jakékoliv kontroly ze strany soudu, tedy v rozporu s právními předpisy. Ve světle těchto skutečností ESLP nakonec konstatoval, že jednání příslušníků policie překročilo hranice činnosti skrytých agentů, neboť podnikli trestný čin stěžovatele, přičemž nic nenasvědčuje tomu, že

by tento čin byl bez jejich aktivity spáchán, a je nepochybné, že byl stěžovatel od úplného počátku zbaven práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy.

ESLP v odůvodnění svého rozhodnutí zmiňuje rovněž své předchozí rozhodnutí ve věci Lüdi proti Švýcarsku, avšak konstatoval, že případ Lüdi se v určitých skutečnostech od případu Teixeira odlišoval. Ve věci Lüdi totiž zainteresovaní policisté složili přísahu, soudce byl o jejich nasazení informován a švýcarské autority, vyzooměné německou policií, zahájily vůči stěžovateli vyšetřování, zatímco ve věci Teixeira de Castro jednali policisté sice ve službě, avšak bez jakékoliv kontroly ze strany soudu a jejich jednání nebylo součástí žádné protidrogové akce policie. Právě v tom spočívá rozdíl mezi oběma případy. Rozhodnutí ve věci Teixeira de Castro navazuje na rozhodnutí ve věci Lüdi ohledně přípustnosti provokace a zároveň ho rozšiřuje o podmínku správného procesního postupu při použití agenta, tak aby byla zachována procesní práva dotčených osob.

2.3. Judikatura Ústavního soudu a Nejvyššího soudu České republiky

Problematikou policejní provokace se ve své rozhodovací činnosti mnohokrát zabývali i Ústavní soud a Nejvyšší soud České republiky. Na následujících stránkách budou ta nejzásadnější rozhodnutí popsána a shrnuta.

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 597/99

V nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 597/99 ze dne 22. 6. 2000 byly vysloveny zásadní právní názory k otázce policejní provokace.¹¹³

Stěžovatel, JUDr. J.M., byl Obvodním soudem pro Prahu 7 uznán vinným trestným činem zneužití pravomoci úřední osoby a trestným činem přijímání úplatku a za uvedené činy mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Z hlediska skutkového stavu se jednalo o to, že stěžovatel, jakožto policejní orgán měl ve svědkovi Ing. B. vyvolat dojem, že je schopen zajistit, aby svědek ve vyšetřované věci nebyl vzat do vazby, popř. trestně stíhán, a v souvislosti s tím měl panu B. naznačit, že od něho za tuto službu očekává blíže neurčitou finanční částku. O této skutečnosti ale Ing. B. informoval Policii ČR a jednání JUDr. J.M. oznámil. Věci se následně začala zabývat inspekce Ministerstva vnitra, která Ing. B. opatřila pro

¹¹³ MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 14.

účely dalších schůzek s JUDr. J.M. odposlechovým zařízením, a také se s ním dohodla, že panu J.M. předá částku ve výši 250.000,- Kč, jejíž předání monitorovala a JUDr. J.M. následně při předávání částky zadržela.¹¹⁴

O věci následně na základě podaného odvolání rozhodoval Městský soud v Praze, který odvolání pana J.M. zamítl. Proti rozhodnutím soudů obou stupňů podal poté pan J.M. ústavní stížnost v níž několikrát zdůraznil, že žádný úplatek od pana B. nežádal. Dále pak namítal, že v jednání inspekce ministerstva vnitra spatřuje provokaci, která v tomto konkrétním případě spočívá, dle jeho názoru, v tom, že policejní složka bez jakéhokoliv konkrétního podezření z trestné činnosti ohledně určité osoby došla k závěru, že by se tato osoba mohla určité trestné činnosti dopustit, a pro její spáchání vytvořila potřebné podmínky a předpoklady.¹¹⁵

Ústavní soud ve svém nálezu vyjádřil souhlas s argumentem stěžovatele v tom, že stěžovatel nebyl v okamžiku fingovaného předání úplatku trestně stíhán, a tedy ani obviněn. Pokud totiž v předchozí době vzniklo podezření, že navrhovatel požádá o poskytnutí úplatku, byl, dle názoru Ústavního soudu, na místě postup plně odpovídající trestnímu řádu, tedy sdělení obvinění stěžovateli pro příslušný trestný čin. Zde tedy Ústavní soud shledal porušení čl. 8 odst. 2 Listiny, neboť postup policie byl v tomto případě protizákonný, a dokonce i protiústavní. Rovněž, dle Ústavního soudu, došlo k porušení čl. 39 Listiny, přičemž v souvislosti s tímto ustanovením Ústavní soud konstatoval, že: *„je nepřijatelným porušením čl. 39 Listiny a čl. 7 Úmluvy, pakliže jednání státu (v dané věci Policie) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání apod.). Jinými slovy nepřijatelný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání.“*¹¹⁶

Dle prof. Musila je však právní názor vyslovený v tomto nálezu sporný, a to zejména v tvrzení, že je nepřijatelné, pokud se jednání státu stává součástí skutkového děje, neboť v takovém případě by jakékoliv opodstatnění ztratily instituty „použití agenta“ a „předstíraný převod“. Prof. Musil rovněž uvádí, že interpretace tohoto nálezu činila obtíže jak obecným soudům, tak nakonec

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

i samotnému Ústavnímu soudu, což demonstruje na dalším osudu výše popsané trestní kauzy. JUDr. J.M. byl totiž i po nálezů Ústavního soudu obecným soudem opětovně odsouzen, neboť soud došel k závěru, že trestné jednání pana J.M. je možné rozdělit do dvou časových etap, přičemž závěry Ústavního soudu bylo možné vztáhnout pouze na etapu převzetí úplatku, a nikoliv na jednání JUDr. J.M., které převzetí úplatku předcházelo, protože toto jednání nebylo policií nijak ovlivňováno.¹¹⁷

JUDr. J.M. se následně opět bránil ústavní stížností, avšak ta byla Ústavním soudem jeho usnesením sp. zn. II. ÚS 143/02 odmítnuta s tím, že „o policejní provokaci se může jednat toliko v případě, kdy neexistuje žádné podezření, že určitá osoba páchá či hodlá spáchat trestný čin a policie záměrně vyvolá rozhodnutí konkrétní osoby trestný čin spáchat a vytvoří pro to předpoklady.“¹¹⁸

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 710/01

V tomto nálezů se Ústavní soud zabýval případem stěžovatele J.P., který byl rozhodnutím Městského soudu v Praze uznán vinným trestným činem nedovoleného ozbrojování. Jednalo se o situaci, kdy policisté Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu na základě podezření, že stěžovatel obchoduje se zbraněmi, uskutečnili fiktivní nákup s cílem zjistit roli J.P., popř. odhalit další zainteresované osoby. Policejní agenti tedy následně J.P. požádali, aby jim obstaral 61 ŠKORPION s 6 ks tlumičů, 6 ks krátkých zásobníků a 24 ks dlouhých zásobníků do těchto samopalů, přičemž J.P. tak spolu se spoluobžalovaným O.K. učinil a zmíněné zbraně následně nabídli policejním agentům k prodeji za 200 000,- Kč.¹¹⁹ Při transakci byli oba zadrženi. Ústavní soud se této věci postavil na stranu stěžovatele, kdy za velice podstatné považoval zejména jeho námitky směřující vůči postupu Policie ČR. Ústavní soud v postupu agentů shledal nepřijatelnou policejní provokaci a odkázal přitom na klíčové rozhodnutí ESLP práva ve věci Teixeira proti Portugalsku. Dle jeho názoru vybočili policisté z mezí využití operativně pátracího prostředku zejména tím, že neměli pádné důvody podezírat stěžovatele z účasti na obchodování se zbraněmi a nic rovněž nenasvědčovalo tomu, že by byl trestný čin stěžovatelem spáchán bez spolupůsobení policie. V této souvislosti

¹¹⁷ MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 14.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 15.

¹¹⁹ Tamtéž.

Ústavní soud konstatoval, že „*pověřený policejní orgán může využít operativně pátrací prostředky pouze v souladu se zákonem, jen je-li dostatečně odůvodněno podezření, že je páchán nebo byl spáchán úmyslný trestný čin. Nesmí jejich využíváním vyvolat trestnou činnost nebo se jiným způsobem aktivně podílet na utváření skutkového děje tak, aby podněcoval či usměrňoval do té doby neexistující úmysl pachatele daný trestný čin spáchat.*“¹²⁰

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 291/03

Významným nálezem Ústavního soudu z hlediska posuzování otázky nepřijatelnosti policejní provokace je rovněž kasační nález sp. zn. III. ÚS 291/3, kterým Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele J.T., který byl rozsudkem Krajského soudu v Praze uznán vinným ze spáchání trestného činu pozměňování a padělání peněz. Tohoto trestného činu se J.T. měl dopustit tak, že opatřil 87 kusů padělaných bankovek v celkové hodnotě 87 000,- tehdejších německých marek a tyto bankovky se spoluobžalovaným J.F. předal kupci vystupujícímu pod jménem Jarek, který však byl policistou. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že se ze strany policie jednalo o nepřijatelnou provokaci, neboť bankovky opatřil až na popud policie. Ústavní soud se přiklonil k argumentům stěžovatele a zrušil odsuzující Krajského soudu v Praze s odůvodněním, že obhajoba obviněného nebyla v rámci trestního řízení vyvrácena. Zde Ústavní soud stanovil, že kromě svědeckých výpovědí dotčených policistů neexistují žádné další důkazy, které by dokládaly okamžik prvního kontaktu policie se stěžovatelem a které by prokazovaly, že při použití operativně pátracího prostředku nedošlo ze strany Policie ČR k jeho zneužití. Ústavní soud se v tomto nálezu rovněž vyjádřil k namítané pravomoci Policie ČR uskutečnit předstíraný převod a v této souvislosti zdůraznil, že „*samotné kautely spravedlivého procesu vyžadují, aby se jednotlivci dostalo dostatečných garancí, že se nejednalo o zneužití pravomoci ze strany veřejné moci. Výkon takové pravomoci proto předpokládá kontrolu ze strany dalších orgánů mimo složky Policie České republiky. Tato kontrola totiž současně garantuje právě to, že se jedná skutečně o prostředek sledující rozkrytí trestné činnosti, nikoliv prostředek policejní provokace ke spáchání trestné činnosti. Jinak řečeno, v daném případě by případná kontrola a souhlas jiných orgánů umožnily rozptýlit i pochybnosti o tom, zda se činnost příslušníků policie skutečně omezila*

¹²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01.

*pouze na vylákání falešných bankovek od stěžovatele, který si je opatřil a měl v držení ještě před prvním kontaktem s policisty.*¹²¹

Ústavní soud se k policejní provokaci vyjádřil i v usneseních, jimiž ústavní stížnosti odmítá pro jejich zjevnou neopodstatněnost. V těchto usneseních poté Ústavní soud vyjmenovává znaky, které za policejní provokaci pokládat nelze. Jedná se například o usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 323/04, sp. zn. III. ÚS 29/04, sp. zn. IV. ÚS 458/03, sp. zn. IV. ÚS 3801/12 a další.¹²²

Obecné závěry vyplývající z judikatury Ústavního soudu

Právní názory, které byly vysloveny Ústavním soudem v souvislosti s policejní provokací, shrnuje prof. Musil do následujících obecných závěrů:¹²³

- *Policejní provokace je nepřípustná.*
- *„Policejní provokace je aktivní činnost policie směřující k podněcování určité osoby ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat trestní stíhání podněcované osoby.*
- *O provokace jde zejména v případě, kdy policie vzbudí v občanovi úmysl spáchat trestný čin, ačkoliv tento občan žádný takový úmysl neměl a na páčání trestného činu nepomyslel.*
- *Policie předtím, než začne monitorovat či kontaktovat podezřanou osobu se záměrem realizovat procesní instituty „předstíraný převod“ či „použití agenta“, musí mít k dispozici pádný důvod k domněnce, že je připravován nebo páčán trestný čin. Tento důvod však nemusí být tak silný, aby zakládal důvodné podezření z trestného činu, které by již postačovalo k zahájení trestního stíhání.*
- *Informace, z níž tento důvod k domněnce, že je připravován nebo páčán trestný čin vyplývá, musí být policií zdokumentována ve spisovém materiálu.*
- *Pouhé pasivní monitorování připravované nebo probíhající trestné činnosti policií nebo jí pověřenými osobami není policejní provokací.*
- *Aktivní účast policie na probíhající přípravě nebo páčání trestného činu musí probíhat za podmínek stanovených trestním řádem ve formě „předstíraného převodu“ a „použití agenta“.*

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. III. ÚS 291/03.

¹²² MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 15.

¹²³ Tamtéž, s. 16.

- *Pokud se policisté zapojí aktivně do probíhajícího děje trestného jednání, nesmí takové jednání tvořit podstatný nebo určující prvek trestného činu.*
- *O policejní provokaci nejde, jestliže sám pachatel si počínal aktivně a cílevědomě, např. iniciativně navazoval kontakty se spolupachatelem nebo s poškozenými, navrhoval způsob spáchání činu, rozhodoval o místě činu, o způsobu spáchání či utajování, o konspiraci, jestliže požadoval či nabízel konkrétní množství předávané věci a konkrétní cenu apod.“*

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

Policejní provokací se velice detailně zabýval i Nejvyšší soud České republiky, který se snažil o vytvoření obecné definice policejní provokace. V souvislosti s tím Nejvyšší soud zohlednil výše popsané klíčové nálezy Ústavního soudu, tedy nálezy sp. zn. III. ÚS 597/99, sp. zn. II. ÚS 710/01, a sp. zn. III. ÚS 291/03, jakož i související judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, zejména pak rozhodnutí *Teixeira de Castro* proti Portugalsku, ale i jiná, méně známá rozhodnutí. Na jejich podkladě poté Nejvyšší soud dospěl k následujícímu závěru: „*Za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokací je i taková aktivní činnost policie, již dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta.“¹²⁴*

¹²⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.

2.4. Zkouška spolehlivosti

Institutem, který s policejní provokací úzce souvisí, je zkouška spolehlivosti prováděná inspektory GIBS. Jak v případě použití agenta, tak v případě zkoušky spolehlivosti je cílem na základě utajení, resp. za použití krycích dokladů příslušníka bezpečnostních sborů odhalit protiprávní jednání v případech, kdy by odhalení jinými prostředky bylo komplikované či nemožné. Oba instituty se pak dotýkají stejného aspektu jednání „agentů“ – provokace.

Zkouška spolehlivosti směřuje zpravidla ke dvěma cílům – zaprvé k odhalení pracovněprávních či služebněprávních pochybení, zadruhé je to pak otázka odhalování trestné činnosti páchané příslušníky bezpečnostních sborů. Vzhledem k paralele s prací policejního agenta se dále budeme zabývat rovinou trestněprávní.

Institut zkoušky spolehlivosti byl do právního řádu zaveden s účinností od 1. 1. 2009 zákonem o Policii ČR a následně převzat zákonem o GIBS, v jehož § 41 je v současné době obsažen.¹²⁵ Dle ustanovení § 41 je příslušník inspekce oprávněn k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání provést u příslušníka nebo zaměstnance zkoušku spolehlivosti.¹²⁶ Při splnění zákonem stanovených podmínek může zkoušku spolehlivosti případně provést i jiná osoba. Tato zkouška spočívá v navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit.¹²⁷ Příslušník inspekce či jiná osoba mohou, v rámci provádění zkoušky spolehlivosti, sdělovat nepravdivé údaje a její průběh dokumentují obrazovým a zvukovým záznamem.¹²⁸ V případě, že se příslušník inspekce či jiná osoba dopustí jednání, které naplňuje znaky přestupku, nepůjde o přestupek, pokud je takové jednání nezbytné k dosažení účelu zkoušky spolehlivosti a bezprostředně neohrozí ani nepoškodí zájmy uvedené v zákoně.¹²⁹ Ve stručnosti se tedy jedná o nástroj, který díky pořizování obrazových či zvukových záznamů umožňuje prověřit, zda zkoušená osoba v dané situaci dodrží příslušné právní či interní předpisy či nikoliv.¹³⁰

¹²⁵ STRÍŽ, I. *Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 23.

¹²⁶ Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, § 41 odst. 1.

¹²⁷ Tamtéž, odst. 2.

¹²⁸ Tamtéž, odst. 5, odst. 6.

¹²⁹ Tamtéž, odst. 8.

¹³⁰ HLAVÁČOVÁ, K. *Procesní využitelnost výsledku zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení*. Státní zastupitelství, 6/2016, s. 45.

Zkouška spolehlivosti je od počátku své existence aplikována ve dvou rovinách. Za prvé se jedná o situace, kdy vůči určité osobě vznikne podezření z protiprávního jednání, avšak nejsou proti ní zřejmé důkazy. V druhém případě se jedná o zkoušky spolehlivosti prováděné namátkově, a to vůči osobám, u nichž hrozí nebezpečí korupčního jednání. Zde mohou být příkladem zejména zkoušky zaměřené na příslušníky Policie ČR, kteří jsou v rámci výkonu své služby velice často v kontaktu s veřejností.¹³¹ V návaznosti na to se naskytá otázka využitelnosti pozitivního výsledku zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení, která pramení zejména z absence tohoto institutu v trestním řádu, a tedy i absence jakýchkoliv procesních záruk zkoušených osob. Proto by mohlo být na místě uvažovat o jeho zařazení do trestního řádu mezi operativně pátrací prostředky či důkazní prostředky, což by orgánům činným v trestním řízení umožnilo získávat a prověřovat poznatky k možnému protiprávnímu jednání osob uvnitř zájmového prostředí s lépe stanovenými mantinely, a otázka využitelnosti výsledků zkoušky by tak byla v trestním řádu jasně zakotvena. Zde je ještě vhodné uvést, že zkouška spolehlivosti je specifickým nástrojem, který nemůže být nahrazen či zastoupen žádným ze stávajících operativně pátracích prostředků, a proto potřebuje vlastní úpravu.¹³² Přesun zkoušky spolehlivosti do trestního řádu je však stále pouze předmětem diskuzí a prozatím nic nenasvědčuje tomu, že by k němu mělo v brzké době dojít.

V současnosti je tedy využitelnost pozitivního výsledku zkoušky spolehlivosti jakožto důkazu v řízení před soudem zůstává i nadále sporná. V několika svých rozhodnutích se k této otázce vyjádřil i Nejvyšší soud, jehož závěry budou na následujících řádcích shrnuty. Jako první se však problematikou zabývalo Nejvyšší státní zastupitelství v rámci přezkumu usnesení státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem ze dne 14.11.2012, sp. zn. 2 KZV 98/2012-12. Zmíněným usnesením zastavil státní zástupce trestní stíhání obviněného prap. M.M. pro přečin zneužití pravomoci úřední osoby, kterého se měl jako policista dopustit tím, že při výkonu služby převzal od oznamovatele (inspektora GIBS) pánskou černou koženou tašku obsahující věci v celkové výši 7280,- Kč, přičemž o předaném nálezu věci nevyhotovil záznam, ani nález nezaevidoval a ponechal si

¹³¹ GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ ČR. *Vyhodnocení zkoušek spolehlivosti – analýza pro případné rozšíření zkoušek na další osoby působící v orgánech veřejné moci.* [online]. Praha, 2016, s. 4 [cit. 1.2.2020]. Dostupné z: https://www.komora.cz/files/uploads/att/files/20480/ma_ALBSAA8D3ZJS.docx

¹³² Tamtéž, s. 5.

ho. Obviněný byl následně usvědčován důkazy, které měly původ v provedené zkoušce spolehlivosti. Státní zástupce se tedy zabýval použitelností zkoušky spolehlivosti jakožto důkazu v trestním řízení a rovněž zkoumal, zda se v daném případě nejednalo ze strany inspektora GIBS o policejní provokaci. Po komparaci a rozboru příslušných zákonných ustanovení dospěl státní zástupce k závěru, že použití výsledku zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestní řízení proti obviněnému by bylo nutné hodnotit jako policejní provokaci. Ze spisu totiž nikterak nevyplývá, že by se obviněný rozhodl před provedením zkoušky spolehlivosti a bez aktivity inspektora GIBS takový trestný čin spáchat. GIBS tedy nejednala tak, že by pouze vstoupila do skutkového děje, ale skutkový děj iniciovala. V souvislosti s výsledkem zkoušky spolehlivosti státní zástupce připustil, že může být podnětem pro zahájení úkonů v trestním řízení, nemůže však být důkazem v trestním řízení a ani důvodem trestního stíhání pro jednání, které vzešlo z provedené zkoušky spolehlivosti. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se pak v rámci přezkumu s argumenty a právními názory státního zástupce Krajského státního zastupitelství zcela ztotožnil.¹³³

K odlišnému závěru ohledně použití zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení však dospěl Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 25.9.2013 sp. zn. 8 Tz 39/2013, jímž rozhodoval o stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného P.S. Ten byl rozsudkem Okresního soudu v Domažlicích uznán vinným trestným činem zneužití úřední pravomoci, který spáchal tím způsobem, že jako příslušník Policie ČR při výkonu dozorcí služby na Obvodním oddělení převzal od oznamovatele (pracovníka Inspekce České republiky), který vystupoval pod krycím doklady, oznámený nálezi igelitové tašky. Taška obsahovala peněženku s hotovostí ve výši 305,- Kč a další věci v celkové hodnotě 84,- Kč. P.S. však nálezi nikde nezaevidovat, ani neučinil jiná opatření a předmětnou tašku si ponechal. Proti rozhodnutí Okresního soudu v Domažlicích podal P.S. odvolání ke Krajskému soudu v Plzni, to však bylo usnesením zamítnuto. Následně se věcí na základě již zmíněné stížnosti pro porušení zákona zabýval Nejvyšší soud. Ten ve svém rozsudku konstatoval, že *„jednání policisty nebo zaměstnance, vůči němuž byla zkouška použita, může být důvodem k zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. ř., avšak může sloužit jen jako impuls, k tomu, aby bylo na základě procesních prostředků trestního řádu zjišťováno, zda byl*

¹³³STŘÍŽ, I. *Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení*. Státní zastupitelství, 3/2014, s. 24.

policistou spáchán trestný čin. Možnost použít výsledek zkoušky jako důkaz v trestním řízení vedeném o jednání policisty nebo zaměstnance, kterého se dopustil z důvodu použití zkoušky, není zákonem předem vyloučena (§ 89 odst. 2 tr. ř.), ale její použitelnost jako důkazu v trestním řízení vždy závisí na tom, zda lze vyloučit, že se jednalo o provokaci.“ Následně se v odůvodnění rozsudku Nejvyšší soud poměrně podrobně zabýval rozborem policejní provokace a v souvislosti s tím citoval v předchozích kapitolách uvedenou judikaturu ESLP, Ústavního soudu a rovněž svou předchozí judikaturu. Na základě uvedených skutečností Nejvyšší soud uvedl, že v době, kdy mělo dojít ke spáchání trestné činnosti obviněným P.S., plnil tento své standární služební povinnosti a nic nenasvědčovalo tomu, že by chtěl trestný čin spáchat. Jediným důvodem k provedení zkoušky spolehlivosti bylo zjištění, že je P.S. zadlužen, přičemž splátky dluhů jsou vyšší než jeho příjmy, půjčuje si peníze od známých a několikrát se na obvodním oddělení ztratily peníze a stravenky. Pan P.S. však neměl tušení, že je z nějakého trestného činu podezřelý. Dle Nejvyššího soudu se v tomto případě stal základem skutkových zjištění děj, který byl celý vykonstruován inspekcí a obviněný předtím, než došlo k realizaci zkoušky spolehlivosti, nebyl vůbec rozhodnut předmětný trestný čin spáchat. To znamená, že jednal protiprávně pouze na základě aktivity inspektora, který obviněného k činu aktivně podněcoval. Z toho důvodu Nejvyšší soud dospěl k závěru, že se jednalo o nepřípustnou provokaci a v takovém případě tedy nemůže výsledek zkoušky spolehlivosti v podobě obrazového či zvukového záznamu či o ní sepsaný úřední záznam sloužit jako důkaz ve smyslu § 89 odst. 2 trestního řádu.¹³⁴

Dle právního názoru Nejvyššího soudu tedy není zákonem předem vyloučena možnost použít výsledek zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení, ale jeho použitelnost vždy závisí na tom, zda se nejednalo o nepřípustnou provokaci. To je v kontrastu s výše uvedeným názorem státního zastupitelství, podle něhož výsledek zkoušky spolehlivosti důkazem být nemůže, avšak může sloužit jako podnět k zahájení trestního řízení.

Nejvyšší soud se problematikou využitelnosti výsledku zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení zabýval také ve svém rozhodnutí ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013. Z hlediska skutkového stavu šlo o to, že obviněný S.K., který jako příslušník Policie ČR vykonával dohled nad bezpečností a plynulostí provozu

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013-17

na pozemních komunikacích, nejprve správně zjistil spáchání přestupku účastníkem silničního provozu a vozidlo zastavil, přičemž netušil, že vozidlo řídil pracovník inspekce Policie ČR, který vystupoval pod krycími doklady za účelem zjistit postup S.K. při projednání přestupku. Povinností S.K. bylo přestupek projednat v blokovém řízení a uložit blokovou pokutu, což S.K. neučinil, neboť zjistil, že se řidič vozidla živí jako řidič a má u sebe 1000,- Kč v hotovosti. S.K. následně řidiče se slovy, že to jej uchrání od ztráty bodů, posunkem ruky vyzval k předání zmíněné hotovosti a po jejím předání uvedl, že se nikdy neviděli, přičemž bankovku si ponechal pro svoji potřebu. Zkouška spolehlivosti byla v tomto případě vykonána na základě získaného poznatku o možném podezření z trestné činnosti pana S.K., který podle zdroje v rámci hlídkové služby řešil na místě přestupky tím, že neuložil blokovou pokutu, ale vybrané peníze si ponechal pro vlastní potřebu. Za čin byl panu S.K. uložen rozsudkem Okresního soudu v Karlových Varech souhrnný trest odnětí svobody, proti němuž podal odvolání. O odvolání rozhodoval Krajský soud v Plzni, který z podnětu obviněného rozhodoval pouze o výroku o trestu. Následně byla ve prospěch obviněného podána ministryní spravedlnost stížnost pro porušení zákona, ve které bylo namítáno mimo jiné i nesprávné posouzení zákonnosti provedené zkoušky spolehlivosti jako důkazu. Na jejím základě se věcí zabýval Nejvyšší soud, který se nejprve velice detailně věnoval rekapitulaci průběhu provedené zkoušky spolehlivosti. Následně přisvědčil argumentaci uvedené ve stížnosti pro porušení zákona a uvedl, že je nutné se podrobněji zabývat procesní použitelností zkoušky spolehlivosti jako důkazu ve smyslu § 89 odst. 2 trestního řádu, přičemž v této souvislosti konstatoval, že *možnost použít výsledek zkoušky jako důkaz v trestním řízení vedeném o jednání policisty nebo zaměstnance, kterého se dopustil z důvodu použití zkoušky, není zákonem předem vyloučena, ale její použitelnost jako důkazu v trestním řízení vždy závisí na tom, zda lze vyloučit, že se jednalo o provokaci*. V návaznosti na to se Nejvyšší soud zabýval detailním rozbořem judikatury k otázce policejní provokace včetně její komparací s projednávanou věcí a dospěl k závěru, že v daném případě šlo zkoušku spolehlivosti použít jako důkaz v trestním řízení. Svůj závěr odůvodnil zejména tím, že při projednávání přestupku to byl obviněný, kdo svými otázkami zjišťoval, zda by bylo možné věc řešit mimo přestupkové řízení, což nakonec inspektorovi navrhl, a nakonec si řekl o peníze. Ze strany inspektora Policie ČR se tedy jednalo o pasivní jednání, v němž není možné spatřovat provokaci. Nejvyšší soud se zde rovněž vyslovil k rozdílu mezi rozhodnutím v této věci a svým

rozhodnutím sp. zn. 8 Tz 39/2013 (popsáno výše), kterým je zejména skutečnost, že v této věci bylo prověřováno konkrétní podezření z páchaného trestného činu obviněným během služby, zatímco ve shora zmiňované věci žádné podezření obviněného z trestné činnosti neexistovalo. V předchozí věci navíc obviněný jednal na základě aktivního jednání inspektora. Taková skutečnost v tomto případě zjištěna nebyla.¹³⁵

Problematiku použití pozitivního výsledku zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení lze tedy shrnout tak, že výsledek zkoušky spolehlivosti včetně obrazového a zvukového záznamu může být použit jako důkaz v trestním řízení, avšak samotná zkouška spolehlivosti nesmí naplňovat znaky nepřipustné provokace, tedy především aktivní podněcování spáchání trestné činnosti a provádění zkoušky spolehlivosti bez důvodného podezření. Výsledek zkoušky jako takový tedy za určitých podmínek použitelný je, což zvyšuje její efektivitu. Pokud by tomu tak nebylo, institut jako takový by v případech trestního jednání pozbýval smyslu a byl by využitelný pouze v pracovněprávní a služebněprávní rovině.

Zatímco v případě policejního agenta je použití výsledku jeho práce přípustné díky tomu, že je institut zakotven přímo v procesním předpisu, v případě zkoušky spolehlivosti vyplývá přípustnost z judikatury. Bez ohledu na to je ale využitelnost institutů v konkrétním případě hodnocena z pohledu přítomnosti nepřipustné provokace, jejíž úprava v obou případech vychází ze stejných mantinelů stanovených rozhodnutími ESLP, Ústavního soudu a Nejvyššího soudu. Otázka provokace se tedy prolíná oběma instituty a její vymezení je a do budoucna bude oběma společné.

¹³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013-20.

3. Problematika úpravy prostorových odposlechů se zaměřením na jejich využití policejním agentem

Policejní agent v rámci svého nasazení používá celou škálu dalších nástrojů, které mu pomáhají v odhalování, monitorování, dokumentování a dokazování trestné činnosti, proti které je používán. Nejvýznamnějším z těchto nástrojů je operativně pátrací prostředek sledování osob a věcí, které je zpravidla uskutečňováno prostřednictvím prostorových odposlechů.

Policejní agent je podle současné úpravy v § 158e odst. 5 trestního řádu oprávněn využít sledování osob a věcí včetně prostorových odposlechů bez dalšího povolení, a to za podmínky, že se jedná o typ sledování dle § 158e odst. 2, tedy bez zásahu do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství atd.¹³⁶ Agentovi je touto úpravou přisouzena výjimečná pravomoc v některých případech autonomně využívat prostorové odposlechy.

Problematika prostorových odposlechů je v současné době hojně diskutovaným tématem, a to mj. z důvodu intenzivního zásahu do práv osob, vůči kterým jsou prostorové odposlechy využívány. Na druhé straně však stojí společenský zájem na odhalování trestné činnosti ze strany Policie ČR, která tento nástroj hojně využívá. Úprava provádění prostorových odposlechů však v platném a účinném trestním řádu chybí. Problematikou se zabýval zejména prof. Jiří Jelínek ve svém článku s názvem „*K chybějící úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu*“¹³⁷ a rovněž JUDr. Veronika Ščerbová, která na závěry prof. Jelínka reagovala v článku „*Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy právní úpravy tzv. prostorových odposlechů*“ a zdůraznila možné aplikační problémy, které by v případě přijetí prof. Jelínkem navrhovaných změn mohly nastat. Jejich závěry, a to zejména ty, které se týkají problematiky rozlišování povolovacích režimů, jsou na následujících řádcích shrnuty a v některých případech doplněny o vyjádření vyšetřovatelů Národní centrály proti organizovanému zločinu, se kterými byla problematika diskutována, neboť právě tento útvar policie prostorové odposlechy v praxi velice často využívá. Následně se tato část práce věnuje případným dopadům změny povolovacího režimu na práci agentů.

¹³⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158d odst. 5.

¹³⁷ JELÍNEK, J. *K chybějící úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu*. Bulletin advokacie [online]. roč. 2018, č. 7-8 [cit. 15.10.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7g5ptqx3tl4ytg&groupIndex=8&rowIndex=0#>

3.1. Obecně k prostorovým odposlechům

V první řadě je na místě zmínit, že pojem prostorový odposlech není trestním řádem definován.¹³⁸ Můžeme však použít definici, kterou uvádí prof. Jelínek ve výše zmíněném článku. Ten prostorový odposlech vymezuje jako „*utajené získávání informací pomocí speciálních, pro tyto účely sestavených technických prostředků a zařízení zaznamenávajících obraz, zvuk, přesný pohyb i činnost sledovaných osob v reálném čase a prostoru.*“¹³⁹ Pro prostorové odposlechy se v současné době využívá ustanovení § 158d odst. 2 a odst. 3, které se nachází v části druhé, hlavě deváté trestního řádu a upravuje jeden ze tří druhů operativně pátracích prostředků, a to konkrétně sledování osob a věcí. Na tomto místě je důležité ve stručnosti zopakovat charakteristiku institutu sledování osob a věcí včetně jednotlivých povolovacích režimů, které již byly uvedeny v kapitole věnující se obecnému vymezení jednotlivých operativně pátracích prostředků. Sledování osob a věcí dělíme na 3 typy. Prvním typem je tzv. obecné sledování osob a věcí upravené v odst. 1 výše zmíněného ustanovení, při němž nejsou pořizovány žádné záznamy a nejde rovněž o případy zasahující do některých ústavně chráněných práv a svobod, jako je tomu u sledování upraveného v odst. třetím. Druhým typem je sledování dle § 158d odst. 2, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, tedy záznamy získané pomocí technického prostředku o průběhu samotného úkonu. Posledním typem je pak sledování podle odst. 3, které zasahuje do některých ústavně zaručených práv a svobod občanů, a to konkrétně do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství a tajemství jiných písemností a rovněž záznamů uchovávaných v soukromí. Tyto jednotlivé typy sledování se liší z hlediska jejich povolování. Zatímco obecné sledování ze zákona nevyžaduje povolení, u dalších dvou typů je tomu naopak. Sledování osob a věcí, které je spojeno s použitím záznamů lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení ze strany státního zástupce a v případě sledování, jímž má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství či tajemství jiných písemností

¹³⁸ JELÍNEK, J. *K chybějící úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu*. Bulletin advokacie [online]. roč. 2018, č. 7-8 [cit. 15.10.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7g5ptqx3tl4ytg&groupIndex=8&rowIndex=0#>

¹³⁹ Tamtéž.

a záznamů uchovávaných v soukromí, je zapotřebí, aby předchozí povolení k jeho uskutečnění udělil soudce.¹⁴⁰

3.2. Problematika zásahu do práva na soukromí z hlediska rozlišování povolovacích režimů

Ačkoliv je sledování osob a věcí, patřící mezi operativně pátrací prostředky, velice účinným nástrojem využívaným k odhalování závažných druhů trestné činnosti, jedná se rovněž o prostředek zasahující do základních lidských práv sledovaných jednotlivců. Zejména sledování osob se totiž dostává do střetu s právem na respektování rodinného a soukromého života, jež je zaručeno čl. 8 Úmluvy, jakož i Listinou, konkrétně čl. 7 odst. 1, čl. 10 odst. 2 Listiny.¹⁴¹ Toto právo lze omezit, a to konkrétně ze strany státního orgánu v případě, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky či ochrany práv a svobod jiných.¹⁴²

Pojem soukromí, resp. soukromý i život však dle názoru JUDr. Vostré přináší určitá úskalí.¹⁴³ I s přihlédnutím k názoru ESLP nelze jednoznačně tvrdit,¹⁴⁴ že aktivity jednotlivce mimo jeho obydlí nespádají do jeho soukromí. Z pohledu sociálních vazeb, navazování vztahů i faktu, že nelze jednoznačně oddělit pracovní a soukromé záležitosti, kterým se jednotlivce na pracovišti věnuje, je například i pracovní prostředí nutné z pohledu sledovaného považovat za součást jeho soukromí, a z toho důvodu je nutné zamyslet se nad nutností poskytnout tomuto prostředí stejnou ochranu jako soukromému obydlí. Lze si představit nespočet situací, kdy zásah do soukromí jednotlivce prostřednictvím prostorových

¹⁴⁰ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158d (*Sledování osob a věci*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 17.10.2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14ytimk7obtdcnjymq#>

¹⁴¹ JELÍNEK, J. *K chybějící úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu*. Bulletin advokacie [online]. roč. 2018, č. 7-8 [cit. 17.10.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7g5ptqx3tl4ytg&groupIndex=8&rowIndex=0#>

¹⁴² Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, čl. 8 odst. 2.

¹⁴³ VOSTRÁ, Z. *Vybrané doktríny ESLP a jejich vliv na proces dokazování*. In: J. Jelínek a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 51.

¹⁴⁴ Tamtéž.

odposlechů může být na pracovišti, jakož i na jiných veřejných místech srovnatelný se zásahem v jeho obydlí.

Rovněž je nutné zvážit fakt, že prostorovým odposlechem na pracovišti či na jiných veřejných místech může být zasaženo i soukromí třetích osob. Stejně tak tomu je sice i v případě prostorových odposlechů v obydlí, ale v tomto případě lze předpokládat užší vztah mezi odposlouchávaným a osobami, kterých se odposlech dotkne. V pracovním prostředí může být tento vztah velmi vzdálený a je tedy otázkou, zda i tento aspekt může hrát roli při rozlišení prostorových odposlechů v obydlí nebo na pracovišti.

Jedním z prof. Jelínkem zdůrazňovaných nedostatků současné právní úpravy je rozlišení povolovacích režimů u jednotlivých typů sledování osob a věcí. Zákodárce jím totiž dává najevo, že některé typy sledování zasahují do práv na ochranu soukromí méně intenzivně než jiné.¹⁴⁵ S přihlédnutím k argumentaci výše, která zpochybňuje rozdíl v intenzitě zásahu do soukromí sledovaných osob u jednotlivých typů sledování, by proto bylo na místě zamyslet se nad případným sjednocením výše uvedených povolovacích režimů. Jedním z návrhů právní úpravy prostorových odposlechů, který ve svém článku zmiňuje prof. Jelínek, je požadavek, aby byl k nařízení prostorového odposlechu oprávněn pouze předseda senátu a v přípravném řízení soudce, tedy aby ke sjednocení došlo „přísnějším“ směrem.¹⁴⁶ Z pohledu práv odposlouchávané osoby by takové sjednocení patrně bylo vhodné, otázkou však zůstává, jak by zasáhlo do činnosti policejního orgánu. Dle JUDr. Ščerbové totiž současné rozdílné pojetí povolovacího režimu u jednotlivých druhů sledování osob a věcí vychází zejména z požadavků praxe. Potřeba pořídit zvukový, obrazový či jiný záznam se totiž může objevit nečekaně, např. jako *gradace tzv. „prostého sledování“*¹⁴⁷ podle § 158d odst. 1 trestního řádu, a na takovou situaci je tedy nutné reagovat velmi rychle a pružně. Z toho důvodu zákon pověřuje v takovýchto případech povolením ke sledování státního zástupce, který je dozorujícím státním zástupcem a je tedy zpravidla již seznámen se

¹⁴⁵ GRIVNA, T. *Zákonnost důkazů získaných sledováním osob a věcí*. In: J. Jelínek a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, str. 321.

¹⁴⁶ JELÍNEK, J. *K chybějící úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu*. Bulletin advokacie [online]. roč. 2018, č. 7-8 [cit. 18.10.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7g5ptqx3tl4ytg&groupIndex=8&rowIndex=0#>

¹⁴⁷ ŠČERBOVÁ, V. *Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy právní úpravy tzv. prostorových odposlechů*. Státní zastupitelství, 4/2019, s. 22.

spisovým materiálem, tudíž získání povolení bude v takových případech otázkou pouze několika málo hodin. Naproti tomu v případě prostorového odposlechu dle § 158d odst. 3 ve většině případů nevádí, když je povolení ke sledování získáno nikoliv v rámci hodin, ale v rámci dní,¹⁴⁸ neboť nasazování prostorových odposlechů do obydlí sledovaného zpravidla vyžaduje vytvoření velice složité operativní kombinace, což samo o sobě vyžaduje určitý čas, který se nedá měřit v rádech hodin. Druhou možností sjednocení povolovacích režimů obou typů sledování by teoreticky mohlo být jejich „zjemnění“, tedy že by jak sledování dle § 158d odst. 2, tak sledování podle § 158d odst. 3 povoloval pouze státní zástupce. To je však z hlediska vysoké intenzity zásahu do soukromí sledovaných osob u obou typů sledování nereálné.

S problematikou sjednocení povolovacích režimů rovněž souvisí nástroj dodatečného povolování. Dle současné právní úpravy je policejnímu orgánu umožněno, aby sledování zahájil i bez povolení, a to v případě, že věc nesnese odkladu a nejedná se o případy uvedené v odstavci třetím (tedy o případy zásahu do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí).¹⁴⁹ Policejní orgán je však v takovém případě povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud ho do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit, případný záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.¹⁵⁰ Prof. Jelínek se nástrojům dodatečného povolování ve svém článku sice nevěnuje, ale přesto je vhodné z hlediska dopadu případného sjednocení úprav na práci Policie ČR zmínit, že v případě, že by došlo ke sjednocení povolovacích režimů právě „přísnějším“ směrem, může být rovněž očekáváno zrušení možnosti policejního orgánu nasadit v neodkladných případech prostorový odposlech bez povolení. Tato změna by však dle vyšetřovatelů národní centrály proti organizovanému zločinu do činnosti policejního orgánu výrazně zasáhla. Představme si situaci, kdy v průběhu vyšetřování bylo zjištěno např. od informátora, že má za několik málo hodin dojít ke schůzce osob v salónku restaurace, na které má dojít k předání úplatku a některých dalších pokynů. Na uvedené osoby však ještě nebylo vyžádáno povolení ke sledování. V tomto případě je nutné jednat velice rychle a zajistit

¹⁴⁸ ŠČERBOVÁ, V. *Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy právní úpravy tzv. prostorových odposlechů*. Státní zastupitelství, 4/2019, s. 23.

¹⁴⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158d odst. 5.

¹⁵⁰ Tamtéž.

nasazení technických prostředků k zaznamenání zvuku nebo videozáznamu. O postupu byl již telefonicky informován státní zástupce, který udělil souhlas, a tak mohlo být přistoupeno k nasazení prostorového odposlechu, což vždy vyžaduje vytvoření vhodné operativní kombinace, aby nebyl vyzrazen pravý účel činnosti policejního orgánu na místě. Pokud by v praxi nebylo možné provést sledování po předchozím souhlasu státního zástupce s dodatečně vydaným povolením, nebylo by možné takto operativně a rychle reagovat, a došlo by tak ke ztrátě velmi důležitých důkazních informací, kterých je, zvláště při odhalování korupční trestné činnosti, velmi málo, a každá takto procesně zdokumentovaná informace je pak při vyšetřování velmi cenná.¹⁵¹ Pokud by tedy byl tento institut zrušen, došlo by právě v takovýchto případech ke značnému ztížení práce policejního orgánu.

3.3. Vliv úpravy prostorových odposlechů na činnost agenta

Případné sjednocení povolovacích režimů institutu sledování osob a věcí by se velmi intenzivně dotklo i práce policejních agentů, kteří tento nástroj při své činnosti velice často využívají. V úvodní části této kapitoly již byl nastíněn vztah použití agenta a prostorových odposlechů, tedy že k použití prostorových odposlechů dle §158d odst. 2 agent již nepotřebuje další povolení.¹⁵² Tento vztah je upraven v § 158e odst. 5 trestního řádu. Navrhovaná úprava prostorových odposlechů by se logicky musela promítnout i do tohoto ustanovení, otázkou však je, jakým způsobem. Jak již bylo zmíněno, v současné době může agent nasazovat prostorové odposlechy pouze ve veřejném prostoru, zatímco v případech, kdy by mohlo být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí, podléhá použití prostorového odposlechu dalšímu povolení ze strany soudu. Pokud by sjednocení povolovacích režimů u obou typů prostorových odposlechů mělo jít směrem zjemnění, kdy by oba typy prostorového odposlechu mohl povolovat státní zástupce, lze dovodit, že i agent, který dle dnešní právní úpravy může bez dalšího nasadit prostorový odposlech ve veřejných prostorech, bude moci nově to samé provést i v rámci obydlí zájmové osoby. Důvodem je, že absence nutnosti povolení v současné právní úpravě předpokládá samostatnost a rozhodovací autonomii agenta v některých otázkách, která je podpořena i tím, že v případech, ve kterých je

¹⁵¹ Osobní rozhovor s vyšetřovateli Národní centrály proti organizovanému zločinu. Liberec, 5.11.2019.

¹⁵² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158e odst. 5.

agent používán se bezpochyby jedná o velmi závažnou trestnou činnost, kdy je zásah do soukromí sledovaných ospravedlnitelný. I pokud by mělo dojít ke sjednocení ve smyslu zpřísnění úpravy, podle které bude povolení udělovat předseda senátu, resp. soudce v přípravném řízení, dalo by se teoreticky dovodit, že případy, ve kterých je nasazen policejní agent, jsou natolik závažné, že je použití prostorového odposlechu bez dalšího povolení ospravedlnitelné. Na druhou stranu by ale přísnější úprava povolovacích režimů jednotlivých typů sledování měla stavět ochranu soukromí na vyšší úroveň, a nemuselo by tak být žádoucí, aby policejní agent autonomně rozhodoval o záležitostech, které v případech bez použití agenta náleží soudci. Řešením by v tomto případě mohl například být institut dodatečného povolování již nasazených prostorových odposlechů, které by na jedné straně neomezilo operační rychlost agenta, a na druhé straně by zajistilo dohled a kontrolu ze strany soudu. Tento model by zároveň mohl případně být doplněn podmíněným souhlasem státního zástupce, který by byl agentovi udělován ještě před samotným nasazením prostorového odposlechu.

4. Institut použití agenta ve Slovenské republice

Tabulka č. 1: Srovnání úpravy použití agenta v ČR a SR

ČR	SR
Podmínky pro použití agenta	
<ul style="list-style-type: none"> • Zločiny, pro které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 8 let, • trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, • dalších 9 taxativně vyjmenovaných trestných činů, • jiné úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zločiny, • korupce, • trestné činy extremismu, • trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele, • trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti.
Osoba agenta	
<ul style="list-style-type: none"> • Příslušník Policie ČR, • příslušník GIBS, • příslušník zahraničního bezpečnostního sboru. 	<ul style="list-style-type: none"> • Příslušník Policejního sboru SR, • příslušník policie jiného státu, • jiná osoba než příslušník Policejního sboru v případě korupce anebo trestného činu terorismu.
Utajení totožnosti agenta	
<ul style="list-style-type: none"> • K zastírání totožnosti agenta je možné: <ul style="list-style-type: none"> - vytvořit legendu; provádět hospodářské činnosti; zastírat příslušnost k policii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Agent koná pod dočasnou či trvalou legendou anebo bez legendy. • Může používat krycí doklady.
Výslech agenta jako utajeného svědka	
<ul style="list-style-type: none"> • Utajený svědek vždy, pokud není splněná podmínka, že odhalení totožnosti nepovede k nebezpečí pro agenta či jeho rodinu a neohrozí jeho případné další působení. 	<ul style="list-style-type: none"> • Totožnost při výslechu utajena vždy.
Povolení k použití agenta	
<ul style="list-style-type: none"> • Soudce vrchního soudu na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství. 	<ul style="list-style-type: none"> • Předseda senátu na návrh prokurátora. • Soudce v přípravném řízení na návrh prokurátora. • Prokurátor v případě neodkladného či neopakovatelného úkonu (i ústně).
Délka trvání povolení	
<ul style="list-style-type: none"> • Bez omezení (ale doba musí být v povolení stanovena). • Prodloužení možné. 	<ul style="list-style-type: none"> • Základní délka trvání – 6 měsíců. • Prodloužení o další 2 měsíce předsedou senátu či v přípravném řízení soudcem, a to i opakovaně.
Beztrestnost agenta	
<ul style="list-style-type: none"> • Pozitivní výčet trestných činů, pro které je agent beztrestný (platí pouze pro trestné činy v rámci organizované zločinecké nebo teroristické skupiny) 	<ul style="list-style-type: none"> • Negativní výčet trestných činů, pro které agent není beztrestný.
Provokace	
<ul style="list-style-type: none"> • Agent nesmí iniciovat spáchání trestného činu (vyplývá z judikatury). 	<ul style="list-style-type: none"> • Agent nesmí iniciativně navázat na spáchání trestného činu, ale • to neplatí, pokud jde o korupci veřejného činitele anebo zahraničního veřejného činitele a zjištěné skutečnosti nasvědčují, že pachatel by trestný čin spáchal i v případě, že by příkaz k použití agenta nebyl vydaný.

V návaznosti na českou úpravu použití agenta je užitečné srovnání s našimi nejbližšími sousedy. Slovenská právní úprava použití agenta se v mnoha aspektech odlišuje od té české, přičemž hlavní prvky jsou shrnuty ve srovnávací tabulce výše. Následující kapitola se věnuje hlavním aspektům úpravy agenta ve slovenském právním řádu a srovnání s českou úpravou.

Institut agenta je ve Slovenské republice obsažen v zákoně č. 301/2005 Z.z., trestnom poriadku (dále jen „*trestný poriadok*“), do něhož byl zakotven v roce 1994, a od roku 1999 rovněž v zákoně č. 300/2005 Z.z., trestnom zákoně (dále jen „*trestný zákon*“), přičemž v trestnom poriadku jsou upraveny podmínky pro použití agenta a v trestnom zákoně potom podmínky jeho beztrestnosti.¹⁵³

4.1. Podmínky pro použití agenta

V prvním odstavci § 117 slovenského trestného poriadku je obecně vymezeno, že institut agenta může být využit k odhalování, zjišťování a usvědčování pachatelů zločinů, korupce, trestných činů extrémizmu, trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele či legalizace výnosů z trestné činnosti. Věta druhá následně stanoví subsidiární charakter institutu použití agenta, a to tak, že jeho použití je přípustné pouze v případě, že by dopadení pachatelů uvedených trestných činů jiným způsobem bylo podstatně ztíženo a pouze pokud získané poznatky odůvodňují podezření, že byl anebo má být spáchán trestný čin.¹⁵⁴ Již odstavec první tedy vykazuje oproti úpravě v českém trestním řádu určité odlišnosti. Česká právní úprava stejně jako ta slovenská obsahuje výčet trestných činů, pro jejichž spáchání je umožněno agenta použít, avšak tento výčet je konkrétnější a zločiny, na rozdíl od slovenské úpravy, omezuje 8letou horní hranicí, z čehož vyplývá, že podmínky pro použití agenta stanovené českým trestním řádem jsou přísnější. Český trestní řád v odstavci prvním rovněž explicitně stanoví, který orgán je oprávněn agenta použít, což ve slovenské úpravě nenalezneme vůbec. Co se týče výše zmíněného subsidiárního charakteru institutu použití agenta, v českém trestním řádu je tento obsažen nikoliv v ustanovení, které hovoří o agentovi, nýbrž v ustanovení, které stanoví obecné podmínky pro všechny tři operativně pátrací prostředky, tedy v § 158b odst. 2. Zde si můžeme povšimnout dalšího rozdílu mezi

¹⁵³ FENYK, J., ŠANTA, J. *Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice*. Trestní právo, 3/2007, s.8.

¹⁵⁴ Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, § 117 odst. 1.

oběma úpravami, kterým je jejich systematika. Zatímco český trestní řád obsahuje institut agenta ve své části druhé upravující přípravné řízení a řadí ho společně se sledováním osob a věcí a předstíraným převodem do skupiny operativně pátracích prostředků, slovenský trestní řád řadí institut agenta do svých všeobecných ustanovení, do hlavy upravující „Zabezpečovanie Informácií“ a skupinu operativně pátracích prostředků vůbec nevymezuje. Na místo toho je agent zařazen pod úpravu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, což se jeví jako nesystematické zařazení, protože činnost agenta i podle slovenského právního řádu souvisí s mnohem širším okruhem aktivit, než je pouze odposlech a záznam telekomunikačního provozu.

4.2. Osoba agenta

Osoba agenta je ve slovenské právní úpravě vymezena ve výkladovém ustanovení § 10 odst. 20 trestného poriadku, které mimo příslušníka Policejního sboru či příslušníka policie jiného státu přiznává oprávnění být agentem i jiné osobě ustanovené prokurátorem na návrh policisty či příslušníka Policejního sboru pověřeného ministrem vnitra Slovenské republiky, a to toliko k odhalování, zjišťování a usvědčování pachatelů korupce či trestných činů terorismu. Agentem na Slovensku tedy může být v podstatě jakákoliv fyzická osoba.¹⁵⁵ Podmínky pro působení takovéto “civilní” osoby jako agenta blíže stanoví nařízení ministra vnitra Slovenské republiky č. 63/2000 o výběru a používání agenta. Dle tohoto nařízení může být agentem občan Slovenské republiky, který byl získaný v konkrétním případě či z jiných důvodů je ochotný spolupracovat s policií při krátkodobém plnění úkolů agenta. S každou takovou osobou je vykonán pohovor, musí podepsat prohlášení o ochotě dobrovolně působit krátkodobě jako agent v konkrétní věci, o závazku vypovídat v případě potřeby před orgány činnými v trestním řízení jako svědek a o zachování mlčenlivosti.¹⁵⁶ Jak je patrné ze srovnání, česká úprava osoby agenta je oproti té slovenské výrazně přísnější. Agentem dle § 158e odst. 2 trestního řádu totiž může být výlučně příslušník Policie ČR či GIBS, jakož i příslušník zahraničního bezpečnostního sboru.¹⁵⁷ Jak však již bylo uvedeno v kapitole věnované této problematice, zmírnění právní úpravy by v tomto případě nemuselo být na škodu, a to vzhledem k etnické různorodosti organizovaných

¹⁵⁵ Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, § 10 odst. 20.

¹⁵⁶ PRÍBELSKÝ, P. *Policajná provokácia v Slovenskej republike*. Trestní právo, 2/2004, s. 16.

¹⁵⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 158e odst. 2.

skupin, jež v České republice v současné době působí. V řadách Policie ČR je totiž stále velice málo příslušníků etnických či národnostních menšin, kteří by se mohli do etnicky uzavřeného kriminálního prostředí infiltrovat.

4.3. Utajení totožnosti agenta a výslech agenta jako utajeného svědka

Dle § 117 odst. 3 trestného poriadku vykonává agent svou činnost pod dočasnou legendou, trvalou legendou či bez legendy. Legendou se rozumí souhrn krycích údajů o osobě agenta, zejména o jeho totožnosti, rodinném stavu, vzdělání a zaměstnání. Pokud je to k vytvoření či zachování legendy nevyhnutelné, je možné za zákonem stanovených podmínek vydat, vyhotovit a používat krycí doklady.¹⁵⁸ Jak je patrné ze srovnávací tabulky, český trestní řád utajení agentovy totožnosti upravuje velice podobným způsobem, avšak českou úpravu lze považovat za poněkud podrobnější, neboť na rozdíl od slovenské úpravy navíc vyjmenovává prostředky, které mohou být k zatírání agentovy totožnosti použity.

Zajímavá je rovněž slovenská úprava výslechu agenta. Dle § 117 odst. 11 trestného poriadku totiž o skutečnostech důležitých pro trestní řízení může agenta v přípravném řízení vyslechnout jako svědka pouze prokurátor bez ohledu na osobu agenta, jakož i bez ohledu na to, zda činnost vykonával pod dočasnou legendou, trvalou legendou či bez legendy.¹⁵⁹ V případě, že agent vykonává svou činnost pod legendou, je vyslýchán za pomoci technického zařízení sloužícího k přenosu obrazu a zvuku a pokud činnost vykonával bez legendy, technické prostředky využity nejsou a osoba agenta je vyslýchána osobně, v případě nutnosti i za přítomnosti obhájce obviněného. V průběhu řízení před soudem může být agent vyslýchán pouze výjimečně, a to opět za použití již zmíněných technických prostředků sloužících k přenosu zvuku či obrazu. Případně mohou být přijata i jiná opatření k zajištění agentovy bezpečnosti a zamezení odhalení jeho totožnosti.¹⁶⁰ Na soudní jednání je agent předvolán prostřednictvím Prezidia Policejního sboru, přičemž doručení takového předvolání zabezpečí příslušník Policejního sboru pověřený jeho prezidentem.¹⁶¹ Pravá totožnost agenta, který vystupuje pod legendou musí být

¹⁵⁸ Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, § 117 odst. 3.

¹⁵⁹ Tamtéž, odst. 11.

¹⁶⁰ FENYK, J., ŠANTA, J. *Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice*. Trestní právo, 3/2007, s. 10.

¹⁶¹ Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, § 117 odst. 11.

následně utajena i po skončení jeho použití. Prokurátorovi či soudci v přípravném řízení, kteří jsou příslušní rozhodovat o vydání příkazu k použití agenta, jakož i předsedovi senátu v řízení před soudem, však musí být na jejich žádost pravá totožnost agenta oznámena.¹⁶²

Z porovnání obou úprav vyplývá, že slovenská právní úprava je ve způsobu výslechu agenta jako utajeného svědka, konkrétnější. Zatímco český právní řád stanovuje výjimku z pravidla, že policejní agent musí být vždy vyslýchán jako utajovaný svědek, slovenská úprava žádnou výjimku explicitně nezmiňuje. Dá se však předpokládat, že podmínky budou stejně jako v případě českého právního řádu navazovat na judikaturu ESLP, která stanoví jako kritéria pro použití agenta jako utajovaného svědka zaprvé agentovu bezpečnost a bezpečnost jeho blízkých a za druhé použití agenta v dalších případech. Takovým způsobem jsou zajištěna práva obžalovaného na obhajobu.

4.4. Povolení k použití agenta

Podle § 117 odst. 5 trestného poriadku jedná agent na základě příkazu vydaného předsedou senátu a v případě, že je trestní řízení ve stadiu před zahájením trestního stíhání či v přípravném řízení, vydává takový příkaz soudce na návrh prokurátora, přičemž tento návrh musí být odůvodněn skutkovými okolnostmi.¹⁶³ Příkaz musí mít písemnou formu a musí obsahovat dobu, po kterou bude agent použit. Ta nesmí být delší nesmí být delší než 6 měsíců, avšak může být předsedou senátu a v přípravném řízení soudcem na návrh prokurátora prodloužena vždy o další 2 měsíce, a to i opakovaně.¹⁶⁴ Trestný poriadok rovněž upravuje speciální povolovací režim pro případy, kdy jde o věc, která nesnese odkladu. V takové situaci může příkaz vydat před zahájením trestního stíhání či v přípravném řízení prokurátor, a to i ústně, pokud ovšem není použití agenta spojeno se vstupem do obydlí. Takový příkaz ale musí být následně v písemné podobě nejpozději do 72 hodin od jeho vydání potvrzen soudcem, jinak pozbývá platnosti. Tento postup nelze použít v případech, kdy se jedná o agenta provokatéra dle § 117 odst. 2 trestného poriadku, o němž bude hovořeno níže.¹⁶⁵

¹⁶² Tamtéž, odst. 10.

¹⁶³ Tamtéž, odst. 5.

¹⁶⁴ Tamtéž, odst. 7.

¹⁶⁵ Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, § 117 odst. 6.

Povolovací režimy se v české a slovenské právní úpravě výrazně odlišují. Zatímco příkaz k použití agenta vydává dle trestného poriadku předseda senátu či na návrh prokurátora soudce, použití agenta v České republice povoluje výhradně soudce vrchního soudu na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství. Povolování použití agenta je tedy v České republice mnohem přísnější, což je ale z hlediska závažnosti tohoto institutu a rovněž s ohledem na právní jistotu osob, vůči nimž je tento nástroj využit, nezbytné a česká úprava se tedy jeví jako vhodnější. V trestním řádu rovněž absentuje možnost použít agenta v případě, že se jedná o neodkladný úkon, pouze na základě ústního povolení státního zástupce s dodatečným povolením ze strany soudu. Vzhledem k tomu, že je použití agenta v českém právním řádu považováno za velice invazivní prostředek, u kterého je nutné zajistit dostatečnou ochranu práv dotčených osob, se nutnost povolování státním zástupcem za všech okolností jeví jako vhodná. Posledním rozdílem, který se týká povolení použití agenta, je doba, na kterou je možné toto povolení vydat, která je v trestnom poriadku omezena na 6 měsíců. V českém trestním řádu žádné takové omezení prozatím nenalezneme a doba, po kterou má být agent použit, je určována v závislosti na trestném činu, který má agent v rámci své činnosti odhalit. Jak již ale bylo zmíněno v kapitole týkající se povolení použití agenta, v současné době je v Poslanecké sněmovně projednáván vládní návrh zákona, kterým má dojít k omezení doby povolení po vzoru slovenské právní úpravy, tedy rovněž na 6 měsíců, což se může jevit jako zbytečně formalizující návrh, kterým by mohlo dojít ke ztížení práce agentů z toho pohledu, že budou muset mnohem častěji žádat o povolení, což je spojeno s vyšší administrativou. Současná praxe policie je však taková¹⁶⁶, že je běžně žádáno o povolení právě na dobu 6 měsíců, či dokonce na dobu kratší. To znamená, že by takováto změna právní úpravy práci agentů neměla žádným způsobem ovlivnit.

4.5. Beztrestnost agenta

Beztrestnost agenta je na Slovensku zakotvena v zákoně č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, v ustanovení § 30, jako jedna z okolností vylučujících protiprávnost, pod názvem „*Plnenie úlohy agenta*“. Odstavec první tohoto ustanovení uvádí, že čin jinak trestný, není trestným činem, pokud jím agent při odhalování trestného činu a při zjišťování jeho pachatele ohrozí nebo poruší zájem chráněný tímto zákonem

¹⁶⁶ Osobní rozhovor s vedoucím pracovníkem Útvaru speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování. Praha, 2.3.2020.

pouze proto, že k tomu byl donucen zločineckou skupinou či teroristickou skupinou, v níž působí, anebo pokud spáchá takový čin v důvodné obavě o život nebo zdraví své či osob blízkých.¹⁶⁷ Beztrestný ale agent nebude, pokud se, i za splnění těchto podmínek, dopustí některého z trestných činů taxativně vyjmenovaných v § 30 odst. 2 nebo pokud svým jednáním způsobí těžkou újmu na zdraví či smrt. V odst. 3 následně trestný zákon stanoví, že čin jinak trestný uvedený v §332 až 334 a v §336 spáchaný za účelem odhalení trestného činu či zjištění pachatele trestného činu dle § 326, § 328 a § 336, §336a, § 336b způsobem stanoveným v trestnom poriadku, není trestným činem.¹⁶⁸ Odstavec 3 tedy zakotvuje beztrestnost tzv. agenta provokatéra. Agent provokatér ale, jak je z ustanovení patrné, nebude beztrestný pro všechny trestné činy obsažené v trestnom zákoně, nýbrž pouze pro omezený okruh tzv. korupčních trestných činů.

V rámci českého trestního práva je beztrestnost agenta koncipována jiným způsobem, a to tak, že je zakotven velmi rozsáhlý taxativní výčet trestných činů, kterých se agent může při plnění svého úkolu dopustit, a přesto bude beztrestný, přičemž rovněž platí přísná vázanost osoby agenta na příslušnost k organizované zločinecké skupině či teroristické skupině a agent, který se činnosti takové skupiny neúčastní, podmínky beztrestnosti nespĺňuje. Takovou podmínku ve slovenském trestnom zákoně nenalezneme. Česká právní úprava se tedy jeví poměrně omezená a rovněž nepřehledná a textově velmi náročná, což může zejména pro agenty představovat poměrně velkou míru právní nejistoty. Nevýhodou českého taxativního výčtu je i fakt, že se formy činnosti organizovaného zločinu neustále mění a rozvíjejí a bude pravděpodobně za potřebí tento taxativní výčet opětovně doplňovat o další trestné činy, pro které bude agent beztrestný, což by vyžadovalo častější novelizace trestního zákoníku.¹⁶⁹ Jak již bylo v této práci uvedeno, v současné době je v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky projednáván vládní návrh zákona, který mimo jiné navrhuje změnu pojetí beztrestnosti agenta. V kapitole týkající se beztrestnosti agenta byl navrhovaným změnám věnován poměrně velký prostor, avšak zde je navíc nutné dodat, že navrhovaný výčet trestných činů, za jejichž spáchání bude agent trestně odpovědný

¹⁶⁷ Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, § 30 odst. 1

¹⁶⁸ Tamtéž, odst. 3.

¹⁶⁹ KARABEC, Z. *Použití agenta proti organizovanému zločinu*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2011, č. 8, s. 224-231 [cit. 16.11.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxi4s7hbpxgzsg2a&groupIndex=2&rowIndex=0#>

vždy, je inspirován právě slovenskou právní úpravou, konkrétně již zmiňovaným § 30 odst. 2 trestného zákona.¹⁷⁰ Taková změna je z pohledu činnosti agenta žádoucí, neboť v případě jejího přijetí budou agentovi jasně stanoveny hranice, které nebude moci v rámci své činnosti překročit a zvýší se tak jeho pocit jistoty, že se pohybuje v mezích zákona.

4.6. Provokace trestné činnosti

Poměrně kontroverzním a z toho důvodu hojně diskutovaným ustanovením slovenského trestného poriadku je ustanovení § 117 odst. 2, které v určité míře připouští provokaci, a to nejen prostřednictvím policejního agenta, ale rovněž jakoukoliv fyzickou osobou, což vyplývá z § 10 odst. 20 trestného poriadku. Dle § 117 odst. 2 nesmí agent iniciativně navádět ke spáchání trestného činu; to však neplatí, pokud jde o korupci veřejného činitele či zahraničního veřejného činitele a zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že by pachatel takový trestný čin spáchal i tehdy, pokud by příkaz k použití agenta nebyl vydaný.¹⁷¹ Podmínky, při jejichž splnění je provokace přípustná jsou následující:¹⁷²

- existuje podezření z korupčního jednání
- podezřelou osobou, vůči které provokační jednání směřuje, je veřejný činitel či zahraniční veřejný činitel,
- zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že by pachatel takový trestný čin spáchal i bez návodu k němu ze strany agenta.

Co se týče korupčních trestných činů, vůči kterým je provokace přípustná, dle slovenského trestného zákona jde o tyto: Prijímanie úplatku dle § 328 až § 330, Podlácanie dle § 332 až § 334, Nepriama korupcia dle § 336, Volebná korupcia dle § 336a a rovněž Športová korupcia dle § 336b.¹⁷³

Vzorem slovenské úpravy přípustné policejní provokace byla nepochybně americká právní úprava, podle které se k odhalování závažných trestných činů využívá operativní metoda známá jako sting operation. Tato metoda spočívá v tom, že

¹⁷⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁷¹ Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, § 117 odst. 2.

¹⁷² HERCZEG, J. *Systém řízení provokace v boji proti korupci a principy právního státu*. Bulletin advokacie [online]. roč. 2011, č. 4, s. 25-31 [cit. 15.2.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpweyk7grpxgxzsgu&groupIndex=4&rowIndex=0#>

¹⁷³ Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, § 328 - § 336b.

policejní agent učiní určitý přípustný podnět vůči podezřelé osobě, která má sklony k páčání trestné činnosti. Zákonem nedovolenou metodou je, naproti tomu, tzv. entrapment, který spočívá v podněcování osoby, která žádné sklony k páčání trestného činu nemá.¹⁷⁴

Zavedení agenta provokatéra do trestního řádu bylo v minulosti předmětem debat i v České republice, to v souvislost s tehdejší iniciativou zákonodárců rozšířit možnosti policie při odhalování a potlačování korupce.¹⁷⁵ Na konci roku 2009 byl skupinou poslanců předložen návrh zákona, jehož cílem bylo mimo jiné zavést institut agenta, kterým může být při vedení trestního řízení pro trestné činy přijetí úplatku (§ 331 TrZ), podplacení (§ 332 TrZ) a nepřímého úplatkářství (§ 333 TrZ) mimo příslušníka Policie ČR jakákoliv jiná fyzická osoba. V takových případech by pak agent byl oprávněn jiného vybízet ke spáchání trestného činu za předpokladu, že okolnosti zároveň nasvědčují tomu, že by pachatel takový trestný čin spáchal i tehdy, pokud by agent nebyl použit.¹⁷⁶ Bylo tedy navrhováno upravit přípustnost policejní provokace po vzoru slovenské právní úpravy. V České republice však tento návrh na zavedení tzv. protikorupčního agenta nebyl přijat. Argumentováno bylo zejména rozsáhlou judikaturou ESLP a rovněž Ústavního soudu České republiky, týkající se této problematiky, podle které je policejní provokace bezvýhradně vyloučena a její zakotvení do trestního řádu by tedy nepochybně bylo protiústavní. Nesouhlas byl vysloven rovněž s požadavkem umožnit, aby protikorupčním agentem byla mimo Policii ČR i jakákoliv jiná fyzická osoba. V této souvislosti bylo konstatováno, že je nezbytné, aby činnost agenta vykonávali výlučně speciálně vycvičení policisté, kteří jsou schopni infiltrace do kriminálního prostředí, neboť právě těm jsou trestním řádem přiznány široké pravomoci např. ve formě využívání ostatních operativně pátracích prostředků bez nutnosti opatřit si povolení, přičemž jiné fyzické osoby by takovými pravomocemi nedisponovaly. Takovým osobám by rovněž scházel nezbytný výcvik pro činnost agenta, bylo by velice obtížné až nemožné jejich činnost řídit,

¹⁷⁴ PRÍBELSKÝ, P. *Policajná provokácia v Slovenskej republike*. Trestní právo, 2/2004, s. 15.

¹⁷⁵ KARABEC, Z., *Použití agenta proti organizovanému zločinu*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2011, č. 8, s. 224-231 [cit. 16.11.2019]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxi4s7hbpxgxzsgi2a&groupIndex=2&rowIndex=0#>

¹⁷⁶ Stanovisko vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. (sněmovní tisk č. 988).

neboť takové osoby nemají potřebnou motivaci k tomu, aby dodržovaly pokyny policie.¹⁷⁷

Hlavním rozdílem mezi českou a slovenskou úpravou tak zůstává otázka iniciace trestné činnosti. Zatímco dle českého právního řádu se jí agent nesmí dopustit nikdy, slovenská úprava iniciaci spáchání trestného činu umožňuje. Zvláštností je, že slovenská právní úprava funguje i přes nesoulad s judikaturou ESLP, která explicitně stanovuje nepřipustnost policejní provokace. Z tohoto hlediska se dá předpokládat, že i přes možnost provokace je tento institut využíván slovenskou policií pouze výjimečně a se zvýšenou opatrností.

¹⁷⁷ Stanovisko vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. (sněmovní tisk č. 988).

Závěr

Použití policejního agenta lze zařadit mezi tzv. operativně pátrací prostředky, které upravuje trestní řád a jimiž rozumíme souhrn opatření policejních orgánů, která vedou k předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti. Kromě použití agenta mezi tyto prostředky patří ještě předstíraný převod a sledování osob a věcí. K použití těchto prostředků je oprávněn výlučně policejní orgán (kromě Policie ČR tedy i útvar Vojenského zpravodajství, GIBS, BIS nebo útvar Úřadu pro zahraniční styky).

Použití operativně pátracích prostředků je považováno za závažný zásah do lidských práv a svobod, a proto je třeba tyto prostředky využívat omezeně a pouze tehdy, pokud sledovaného účelu nelze dosáhnout jiným způsobem. Z trestního řádu pak přímo vyplývá, že záznamy získané při použití těchto operativně pátracích prostředků lze využít jako důkazy v trestním řízení.

Kromě výše zmíněných operativně pátracích prostředků existují také tzv. podpůrné operativně pátrací prostředky, které jsou popsány v různých zákonných úpravách. Jedná se např. o využití informátora nebo zabezpečovací techniky. Účelem použití podpůrných operativně pátracích prostředků je umožnit či podporovat samotné nasazení operativně pátracích prostředků na rozdíl od operativně pátracích prostředků jsou institutem policejního práva.

Použití agenta jako operativně pátracího prostředku je jedním z nejdůležitějších nástrojů v boji s organizovaným zločinem. Od roku 2002 je institut agenta upraven přímo v trestním řádu, a to konkrétně v § 158e. Další podmínky použití tohoto institutu ale nalezneme i v dalších právních předpisech, např. v zákoně o Policii ČR.

Podle § 158e odst. 1 trestního řádu je agenta oprávněn využít policejní orgán Policie ČR či GIBS, a to v případě, že je vedeno trestní řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 8 let, trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo další taxativně vymezené trestné činy vyplývající z trestního zákoníku nebo mezinárodních smluv. Tato omezení odlišují použití agenta od ostatních operativně pátracích prostředků.

Agentem může být pouze příslušník Policie ČR či GIBS nebo příslušník zahraničního bezpečnostního sboru. V případě příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru je nutné rozlišovat mezi příslušníky členských států Evropské unie a příslušníky třetích zemí. I přes nasazení příslušníků zahraničních

bezpečnostních sborů však přetrvává problém s nedostatkem osob, které by byly schopny se infiltrovat do etnicky uzavřených zločineckých skupin.

Policejní agent zpravidla vystupuje pod utajenou totožností, k čemuž je mu zákonem umožněno vytvořit legendu o jiné osobní existenci, zastírat příslušnost k Policii ČR nebo k GIBS, či provádět hospodářské činnosti, ke kterým je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace. Zároveň může v některých případech nastat nutnost vyslechnout agenta jako svědka v trestním řízení. Problematika utajeného svědectví agenta byla detailně rozebrána jak Evropským soudem pro lidská práva, tak Ústavním soudem ČR a je upravena v § 102 trestního řádu. Třetí plochou je rovnováha mezi ochranou totožnosti agenta a zajištěním práv obhajoby. Trestní řád použití agenta jako utajeného svědka předpokládá vždy, a to s výjimkou případů, kdy agentovi ani jeho rodině nehrozí nebezpečí vyplývající z odhalení agentovy totožnosti a zároveň toto odhalení neznemožní agentovo použití v budoucnosti.

Použití agenta povoluje dle §158e odst. 4 trestního řádu soudce vrchního soudu na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství. Návrh na použití agenta může podat i evropský žalobce. Povolení musí obsahovat předepsané náležitosti – účel, dobu použití a údaje umožňující agentovu identifikaci. Doba povolení použití agenta může být opakovaně prodloužena. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR v současnosti projednává návrh zákona, který má mj. omezit dobu povolení agenta na nejvýše 6 měsíců, a to z důvodu posílení procesních záruk. Toto však nijak neovlivní činnost agentů v praxi, protože podle současného úzu policie žádá o povolení práce zpravidla na dobu 6 měsíců.

Jednou z důležitých podmínek úspěšného nasazení agenta je jeho beztrestnost za jednání, která naplňují znaky trestného činu, který spáchal v rámci svého nasazení. Úpravu beztrestnosti najdeme v § 363 trestního zákoníku, který stanoví, že agent není trestný pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině a dále pro trestné činy taxativně vyjmenované v § 312c odst. 2, za podmínky, že agent spáchal trestný čin s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo jejímu spáchání předejít.

Tzv. protiteroristická novela trestního zákoníku z roku 2017 pak přidává beztrestnost agenta v rámci působení v tzv. teroristické skupině. Beztrestnost agenta je v trestním zákoníku upravena směrem k organizované zločinecké skupině

a teroristické skupině zvláště, ale se společným taxativním výčtem trestných činů v § 312c, který byl rozšířen o trestný čin financování terorismu, podpory a propagace terorismu a vyhrožování teroristickým trestným činem. Tím byla zajištěna právní jistota agenta ohledně beztrestnosti i pro problematiku teroristických skupin.

Přesto, že je problematika beztrestnosti poměrně detailně upravena v trestním zákoníku, je využití tohoto institutu v praxi omezené. S institutem beztrestnosti zatím není mnoho praktických zkušeností, neboť se policie snaží předcházet situacím, kdy by bylo třeba beztrestnosti využít (v případě činů vyjmenovaných v § 312c odst. 2). Kvůli této předběžné opatrnosti se tak zatím jedná o nepoužívaný institut směrem k těmto trestným činům. V případě teroristických skupin pak agent zatím k tomu účelu nikdy nebyl použit, takže beztrestnost nemusela být v praxi řešena.

V současnosti je v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR projednáván vládní návrh zákona, jehož cílem je zpřehlednění úpravy institutu agenta přesunutím beztrestnosti z trestního zákoníku přímo do § 158e trestního řádu, umožnění činnosti (a beztrestnosti) i mimo organizovanou zločineckou skupinu, ale také rozdílné vymezení beztrestnosti, a to výčtem trestných činů, za jejichž spáchání bude agent trestně odpovědný vždy. Novela by měla vést k posílení role policejního agenta jako velmi efektivního prostředku v boji proti závažné trestné činnosti.

Problematickým aspektem činnosti policejního agenta je možná provokace k trestné činnosti ze strany agenta. Český právní řád pojem provokace neobsahuje, ale s výše zmíněným vládním návrhem zákonem by se to mělo změnit – agent by podle návrhu nesměl při své činnosti vzbudit u jiné osoby úmysl spáchat trestný čin a ovlivnit okolnosti směřující k vyšší trestní sazbě. Cílem tohoto ustanovení je vymezení mantinelů pro práci agenta. Přesné mantinely chování agenta ale musíme hledat v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního a Nejvyššího soudu ČR. ESLP ve svých rozhodnutích ve věcech *Lüdi vs. Švýcarsko* a *Teixeira vs. Portugalsko* požaduje, aby nasazení policejního agenta bylo procesně správné a především, že agent nesmí v obviněném vzbudit úmysl spáchat trestný čin, který by za jiných okolností nespáchal, protože v tom případě se jedná o nepřípustnou policejní provokaci. Na tato rozhodnutí navazuje Ústavní soud ČR několika nálezy, ze kterých vyplývají následující závěry: policejní provokace je nepřípustná; provokace je aktivní činnost policie směrem k podněcování spáchání nějakého

trestného činu, a to především v případě, kdy osoba neměla úmysl tento čin spáchat; policie musí mít důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin nebo že jeho spáchání daná osoba připravuje; informace, z níž vyplývá podezření, musí být řádně zdokumentována; jednání policistů zapojených do probíhajícího děje nesmí tvořit podstatný nebo určující prvek trestného činu; nejde o provokaci, pokud pachatel sám aktivně směřoval ke spáchání činu (navazoval kontakty, navrhoval způsob spáchání, požadoval či nabízel konkrétní množství předávané věci či cenu).

K problematice provokace se vyjádřil také Nejvyšší soud ČR ve stanovisku sp. zn. Tpjn 301/2014, kde se přiklání k přechozímu vymezení provokace a jako její hlavní aspekty definuje podněcování ke spáchání trestného činu u osob, které neměly úmysl tento čin spáchat a aktivní činnost policie směrem k navýšení trestní sazby.

S policejní provokací úzce souvisí zkouška spolehlivosti prováděná inspektory GIBS, která stejně jako použití agenta vyžaduje utajení totožnosti příslušníka bezpečnostních sborů a zároveň také obsahuje mantinely v souvislosti s provokací. Institut zkoušky spolehlivosti byl do českého právního řádu zakotven v roce 2009 prostřednictvím zákona o Policii ČR, nově se však nachází v §41 zákona o GIBS. Tento nástroj umožňuje prověřit, zda příslušník bezpečnostních sborů v dané situaci dodrží příslušné právní a interní předpisy či nikoliv.

Vzhledem k tomu, že zkouška spolehlivosti není upravena v trestním řádu, nenabízí zkoušeným osobám žádné procesní záruky a zároveň není upravena její použitelnost jako důkazu v trestním řízení. V tomto ohledu je tedy rozhodující judikatura Nejvyššího soudu, jejímž závěrem je, že výsledek zkoušky spolehlivosti lze využít jako důkaz v trestním řízení, ale pouze v případě, že samotná zkouška spolehlivosti nenaplní znaky nepřípustné provokace – především aktivní podněcování spáchání trestné činnosti nebo provádění zkoušky spolehlivosti bez důvodného podezření. Přípustnost jako důkazu v trestním řízení tedy na rozdíl od práce policejního agenta nevyplývá z procesního předpisu, ale z judikatury. Oběma instituty se pak prolíná způsob vymezení provokace vyplývající z judikatury ESLP, Ústavního soudu a Nejvyššího soudu.

Práce policejního agenta je úzce spjata s používáním dalších nástrojů, které zvyšují účinnost jeho nasazení při monitorování a dokazování trestné činnosti. Jedním z agentem nejčastěji využívaných nástrojů je sledování osob a věcí, zpravidla uskutečňované pomocí prostorových odposlechů. Agent v současnosti může tyto

prostředky použít bez dalšího povolení, pokud se nejedná o zásah do nedotknutelnosti obydlí či listovního tajemství, avšak vzhledem k intenzitě zásahu do práv sledovaných je povolování prostorových odposlechů hojně diskutovaným tématem.

Pro různé typy odposlechů platí z důvodu rozdílné intenzity zásahu do práv sledovaných osob rozdílné povolovací režimy – zatímco obecné sledování bez záznamu dle § 158d odst. 1 trestního řádu nevyžaduje povolení, pro sledování dle odst. 2. je nutné povolení státního zástupce a pro sledování dle odst. 3, kde je narušována nedotknutelnost obydlí či listovního tajemství, povolení soudce. Vzhledem k tomu, že intenzita zásahu u jednotlivých způsobů sledování je diskutabilní a ve všech případech se může dotknout i třetích osob, lze uvažovat o sjednocení povolovacích režimů pro všechny typy sledování. Pokud by byl povolovací režim pro první dva typy sledování zpřísněn a vyžadoval povolení soudce, mohlo by to mít i přes pozitivní dopad na ochranu práv sledovaných negativní vliv na práci policie. Současná úprava totiž umožňuje jakousi pružnost, kdy u méně závažných zásahů do práv může rozhodnutí přijít poměrně rychle od státního zástupce, který je s daným případem obeznámen. Naopak snížení povolovacích nároků by bylo velice pravděpodobně nepřijatelné z důvodu vysoké intenzity zásahu do soukromí sledovaných osob.

Případná úprava použití prostorových odposlechů se velmi intenzivně dotkne práce policejních agentů, kteří tento nástroj při své činnosti velmi často využívají. Na základě § 158e odst. 5 mohou agenti nasadit odposlech i bez nutnosti předchozího povolení státním zástupcem. Případné zpřísnění povolování, které by platilo i pro policejní agenty, by znemožnilo promptní nasazování odposlechů v případech, kdy je to nutné, a snížilo tak efektivitu práce agenta. V tomto případě je tedy žádoucí nalezení adekvátní míry ochrany práv sledovaných osob tak, aby nebyla narušena efektivita práce agentů pracujících na odhalování velmi závažné trestné činnosti.

Srovnání právní úpravy použití agenta se Slovenskou republikou odhaluje poměrně zásadní rozdíly. Česká právní úprava obsahuje přísnější vymezení trestných činů, proti kterým lze institut agenta použít, a to především prostřednictvím 8leté horní hranice trestní sazby. Slovenská právní úprava navíc přímo nespecifikuje, který orgán je agenta oprávněn použít. Rozdíl můžeme nalézt i v systematické zařazení institutu agenta v právním řádu – zatímco česká úprava řadí agenta mezi operativně pátrací prostředky a věnuje se agentovi v části upravující přípravné řízení,

slovenská úprava řadí agenta celkem nesystematicky do všeobecných ustanovení, do části upravující zabezpečování informací (konkrétně pod odposlech a záznam telekomunikačního provozu).

Zásadní rozdíl mezi oběma úpravami spočívá v osobě agenta – slovenská úprava umožňuje použít jako agenta jakoukoliv osobu (i mimo policejní sbor), a to pro v případy odhalování korupce nebo trestných činů terorismu. Vzhledem k otázce etnicky uzavřených organizovaných skupin na území ČR se jeví, že by takováto možnost byla vhodná i v české právní úpravě. Slovenská úprava použití agenta je konkrétnější v otázce výsledku agenta jako utajeného svědka – neobsahuje výjimku, kdy může být totožnost agenta odhalena, a zároveň do detailu popisuje způsob, jakým výslech probíhá. Zároveň je však nutné, aby celý proces probíhal v souladu s judikaturou ESLP a byla tak zajištěna práva obžalovaného na obhajobu.

V otázce povolování nasazení agenta je česká právní úprava výrazně přísnější než ta slovenská – nasazení může povolit pouze soudce vrchního soudu (na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství), zatímco na Slovensku povoluje nasazení agenta obecný soud, a v případě neodkladné záležitosti dokonce pouze prokurátor (který ale musí získat dodatečné povolení). Česká úprava se jeví jako vhodnější především z hlediska ochrany práv osob dotčených tímto institutem.

Otázka beztrestnosti agenta je v obou státech také upravena rozdílně. Zatímco obě úpravy podobným způsobem vyjmenovávají trestné činy, pro které je agent (za splnění určitých podmínek) beztrestný, česká právní úprava tato jednání vztahuje pouze k účasti na organizované či teroristické skupině. Takovou podmínku slovenská úprava nevymezuje, a dává tak agentům větší jistotu ohledně otázky beztrestnosti. Projednávaná novela české právní úpravy však navrhuje změny jak vymezení trestných činů (negativní, tedy pouze činy, pro které je agent trestně odpovědný), tak odstranění nutnosti účasti na organizované či teroristické skupině.

Kontroverzním aspektem slovenské úpravy lišícím se od úpravy v ČR je možnost nasazení „agenta provokatéra“ v otázkách korupční trestné činnosti. Slovenský právní řád tak výslovně připouští provokaci, která je v českém právním prostředí nepřipustná (vyplývá z judikatury Ústavního soudu). Agentem provokatérem zároveň může být jakákoliv fyzická osoba spolupracující s policií. Podmínkami pro použití provokace jsou existence podezření z korupčního jednání, fakt, že podezřelou osobou je veřejný činitel nebo zahraniční veřejný činitel,

a skutečnost, že by pachatel takový trestný čin spáchal i bez provokace ze strany agenta. Zavedení institutu agenta provokatéra do právního řádu bylo v minulosti předmětem debat i v České republice, a to v podobném duchu jako na Slovensku (směrem ke korupčním trestným činům). Taková novela však nikdy nebyla přijata, což souvisí i s rozporem s judikaturou ESLP, který provokaci jednoznačně zakazuje. Právě rozpor s judikaturou ESLP je zvláštností slovenské právní úpravy. Lze předpokládat, že právě z tohoto důvodu je institut vykládán slovenskou policií spíše restriktivně.

Srovnání české a slovenské právní úpravy ukázalo podstatné rozdíly ve vymezení osoby agenta, systematické zařazení problematiky do právního řádu, otázce povolování nasazení agenta, vymezení beztrestnosti, a především v otázce institutu agenta provokatéra. Aktuálně navrhované změny české právní úpravy by mohly některé rozdíly snížit, ale přesto zůstanou úpravy výrazně odlišné, což je u dvou sousedících států vycházejících ze stejné právní kultury a vázaných stejnými mezinárodními pravidly překvapivé.

Využití policejního agenta je nástrojem pevně zakotveným v českém právním řádu a hojně využívaným českou policií. Přestože se jedná o velmi efektivní nástroj boje s organizovanou trestnou činností, je nutné také myslet na práva osob dotčených tímto nástrojem a hledat rovnováhu mezi účinností a těmito právy. Kromě již projednávané novely, která by měla zlepšit vymezení mantinelů pro práci agenta, lze očekávat v budoucnosti další debaty o především úpravě povolovacích režimů nejen agenta, ale i sledování osob a věcí, ale také návrhy na zavedení agenta provokatéra do českého právního řádu, např. po vzoru slovenské právní úpravy. Problematika použití agenta bude nadále živým tématem reagujícím mj. na potřeby policie v boji proti závažné trestné činnosti, která postupně také může měnit svoji podobu. Cílem právní úpravy i praxe musí nadále zůstat efektivní boj s trestnou činností při zachování práv všech dotčených osob.

Seznam použité literatury

Monografie:

GŘIVNA, T. *Zákonnost důkazů získaných sledováním osob a věcí*. In: J. Jelínek a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018.

RŮŽIČKA, M., HUNDÁK, Š., *Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2004.

VOSTRÁ, Z. *Vybrané doktríny ESLP a jejich vliv na proces dokazování*. In: J. Jelínek a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018.

Odborné články:

FENYK, J., ŠANTA, J. *Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice*. *Trestní právo*, 3/2007.

HLAVÁČOVÁ, K. *Procesní využitelnost výsledku zkoušky spolehlivosti jako důkazu v trestním řízení*. *Státní zastupitelství*, 6/2016.

MUSIL, J. *Policejní provokace v teorii, legislativě a judikatuře*. *Státní zastupitelství*, 3/2014.

PRÍBELSKÝ, P. *Policajná provokácia v Slovenskej republike*. *Trestní právo*, 2/2004.

STRÍŽ, I. *Zkouška spolehlivosti jako důkaz v trestním řízení*. *Státní zastupitelství*, 3/2014.

ŠČERBOVÁ, V. *Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy právní úpravy tzv. prostorových odposlechů*. *Státní zastupitelství*, 4/2019.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01.

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. III. ÚS 291/03.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013-17.

Rozsudek ze dne 12.1.2017, Bátěk a ostatní proti České republice, stížnost č. 54146/09.

Rozsudek ze dne 15.6.1992, Lüdi proti Švýcarsku, stížnost č. 12433/86.

Rozsudek ze dne 23.4.1997, Van Mechelen a ostatní proti Nizozemsku, stížnost č. 21363/93.

Rozsudek ze dne 9.6.1998, Teixeira de Castro proti Portugalsku, stížnost č. 25829/94.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 3 Tz 61/2013-20.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 583/05.

Právní předpisy a další:

Důvodová zpráva k zákonu č. 178/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Stanovisko vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. (sněmovní tisk č. 988).

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství, o zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon.

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 194/2008 ze dne 18. prosince 2008, kterým se upravuje postup při použití agenta.

Elektronické zdroje:

BUDKA, I. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu (poznatky a výzkum)*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2018, č. 11-12, s. 266-275 [cit. 20.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbpxi4s7geyv6mjsl5zv6mrwgy&groupIndex=1&rowIndex=0#>

Evropský vyšetřovací příkaz, vzájemná právní pomoc a společné vyšetřovací týmy. E-justice.europa.eu [online]. [cit. 20.1.2020]. Dostupný z: <https://e-justice.europa.eu>

justice.europa.eu/content_european_investigation_order_mutual_legal_assistance_and_joint_investigation_teams-92-cs.do

GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ ČR. *Vyhodnocení zkoušek spolehlivosti – analýza pro případné rozšíření zkoušek na další osoby působící v orgánech veřejné moci.* [online]. Praha, 2016 [cit. 20.1.2020].

Dostupné z:

https://www.komora.cz/files/uploads/att/files/20480/ma_ALBSAA8D3ZJS.docx

HERCZEG, J., *Systém řízení provokace v boji proti korupci a principy právního státu.* Bulletin advokacie [online]. roč. 2011, č. 4, s. 25-31 [cit. 20.1.2020].

Dostupný z: [https://www.beck-online.cz/bo/document-](https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpweyk7grpxgxzsgu&groupIndex=4&rowIndex=0#)

[view.seam?documentId=nrptembrgfpweyk7grpxgxzsgu&groupIndex=4&rowIndex=0#](https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpweyk7grpxgxzsgu&groupIndex=4&rowIndex=0#)

CHMELÍK, J. *Knihovnička informačního bulletinu národní protidrogové centrály* [online]. svazek č. 1/1997, s. 26 [cit. 20.1.2020]. Dostupný z:

<https://docplayer.cz/28161544-Knihovnicka-informacniho-bulletinu-narodni-protidrogove-centraly.html>

CHMELÍK, J. *Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi.*

Kriminalistika [online]. roč. 2005, č. 1 [cit. 20.1.2020]. Dostupný z:

https://aleph.nkp.cz/F/EAYXMJAY84C8E4RJ6I9PLGJMV3Q8BXTCXE4K4IILDVYII6YSGI-30843?func=full-set-set&set_number=094814&set_entry=000286&format=999

JELÍNEK, J. „*Protiteroristická*“ *novela trestního zákoníku – poznámky*

k orientačnímu studiu. Bulletin advokacie [online]. roč. 2017, č. 3, s. 23-28 [cit.

20.1.2020]. Dostupný z: [https://www.beck-online.cz/bo/document-](https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrg5pweyk7gnpxgxzsgm&groupIndex=1&rowIndex=0#)

[view.seam?documentId=nrptembrg5pweyk7gnpxgxzsgm&groupIndex=1&rowIndex=0#](https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrg5pweyk7gnpxgxzsgm&groupIndex=1&rowIndex=0#)

JELÍNEK, J. *K chybějící úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu.*

Bulletin advokacie [online]. roč. 2018, č. 7-8 [cit. 20.1.2020]. Dostupný z:

[https://www.beck-online.cz/bo/document-](https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7g5ptqx3tl4ytg&groupIndex=8&rowIndex=0#)

[view.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7g5ptqx3tl4ytg&groupIndex=8&rowIndex=0#](https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7g5ptqx3tl4ytg&groupIndex=8&rowIndex=0#)

KARABEC, Z. *Použití agenta proti organizovanému zločinu*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2011, č. 8, s. 224-231 [cit. 20.1.2020]. Dostupný z:

<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxi4s7hbpxgxzsgi2a&groupIndex=2&rowIndex=0#>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2018* [online]. Praha, 2019 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2018.aspx>

PÚRY, F. § 102a (*Výslech policisty jako utajeného svědka*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnrri4ytimk7obtdcmbsme#>

REPÍK, B. *Lidská práva a závažné formy kriminality*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2006, č. 10, s. 285 – 293 [cit. 20.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7geyf6427gi4dk&groupIndex=5&rowIndex=0#>

RIZMAN, S. § 363 (*Beztrestnost agenta*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník (EVK). Komentář*. 2. vydání [online]. C.H.Beck, 2012 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgjpwk5tlg4xhgys7giydaok7gqyf64dggm3dg#>

SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., WORATŠCHOVÁ, V. *Posuzování policejní provokace*. Trestněprávní revue [online]. roč. 2002, č. 11 [cit. 20.1.2020]. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgjpxi4s7geyv6427gmytg&groupIndex=5&rowIndex=0#>

ŠÁMAL, P., GRIVNA, T. § 55 (*Obecná ustanovení o sepisování protokolu*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck,

2013 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14yitm7obtdkni#>

ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158b (*Druhy a používání operativně pátracích prostředků*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14yitm7obtdcnjymi#>

ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158c (*Předstíraný převod*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14yitm7obtdcnjym#>

ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158d (*Sledování osob a věci*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14yitm7obtdcnjymq#>

ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 158e (*Použití agenta*). In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání [online]. C.H.Beck, 2013 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443cl4ytsnr14yitm7obtdcnjymu#>

VANGELI, B. § 72 (*Podpurné operativně pátrací prostředky*). In: VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání [online]. C.H.Beck, 2014 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwe2ztgixhgys7giydaoc7gi3tgx3qmy3te#>

VANGELI, B. § 73 (*Informátor*). In: VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání [online]. C.H.Beck, 2014 [cit. 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwe2ztgixhgys7giydaoc7gi3tgx3qmy3tg#>

Osobní rozhovory:

Osobní rozhovor s vedoucím pracovníkem Útvaru speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování. Praha, 2.3.2020.

Osobní rozhovor s vyšetřovateli Národní centrály proti organizovanému zločinu. Liberec, 5.11.2019.

Resumé

This diploma thesis is focused on one of the operational and searching means – the use of the undercover agent. Its objective is to evaluate the valid legal regulation of the undercover agent in the Czech legal order and it emphasizes those aspects of the legal regulation that can be problematic in terms of use of this operational and searching mean.

The thesis is divided into four main chapters. The first chapter deals with the theoretical definition of the institute of use of the agent including its incorporation into the group of operational and searching means. The chapter also includes the issue of questioning of agents as secret witnesses, which has been subject of decisional practice of the European Court of Human Rights and the Constitutional Court of the Czech Republic. A relatively extensive subchapter is the one dealing with the impunity of the agent. This institute is first described in terms of the valid legal regulation and subsequently completed with considerations regarding the currently discussed governmental draft law, which aims to strengthen the transparency of the agent's legal regulation including his impunity.

The second chapter deals with the highly discussed issue of police provocation. The chapter first defines the police provocation in general and then analyses in detail the case law of the European Court of Human Rights, the Constitutional Court and the Supreme Court of the Czech Republic on this issue. The chapter also offers an insight into the issue of the so-called reliability test, which is a tool used by the General Inspectorate of Security Forces against members of the Police of the Czech Republic and is closely related to police provocation.

The third chapter deals with the issue of spatial eavesdropping and focuses on its use by the police agent. The first part deals with the incorporation of spatial eavesdropping into the Criminal Procedure Code and also with the brief characteristics of the relevant legal provision, which is followed by an evaluation of the differences in authorisation schemes in connection with the intensity of interference in the privacy of eavesdropped persons. Subsequently, the chapter covers the impact of possible change in the regulation of spatial eavesdropping on the work of undercover agents, who use this tool frequently to fulfil their tasks.

The last chapter compares the Czech legal regulation of undercover agent with the Slovak legal regulation. The comparison reveals substantial differences in the

definition of the agent, the classification of the institute in the Code of Criminal Procedure, the issue of authorising the deployment of the agent, the definition of impunity of the agent, and in particular the issue of agent provocateur.